

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

**Кафедра дошкільної
та початкової освіти**

Перші сходинки до педагогічної професії

ПРАКТИКУМ

ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 012

“ДОШКІЛЬНА ОСВІТА”

Вінниця 2019

УДК 37.013(072)

П 27

Практикум рекомендований до друку Вченою радою факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 8 від 10.04.2019 р.).

Рецензенти: **Голюк О.А.**, канд. пед. наук, доцент,
завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Андрусик Т.Б., завідувач КЗ «Дошкільний навчальний
заклад №10 Калинка», м. Вінниця

**Любчак Л.В., Карук І.В. Перші сходинки до педагогічної професії:
практикум з навчальної дисципліни «Педагогіка загальна зі вступом до
спеціальності» для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта». –
Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2019. - 62 с.**

Практикум, побудований за вимогами кредитно-модульної системи навчання, має за мету допомогти студентам глибше освоїти основні теми навчальної дисципліни «Педагогіка загальна зі вступом до спеціальності», підготуватись до практичних та лабораторних занять, опрацювати рекомендовану літературу, зорганізувати самостійну роботу та підготовку до різних форм контролю знань.

Навчальне видання призначене для студентів спеціальності «Дошкільна освіта», викладачів педагогічних дисциплін ВНЗ.

© Любчак Л.В.

© Карук І.В.

Передмова

Реформування системи освіти вимагає суттєвого удосконалення навчально-виховного процесу у вищих педагогічних навчальних закладах, оскільки саме педагогу належить вирішальна роль у розвитку талантів, розумових і фізичних здібностей людини як особистості та найвищої цінності суспільства. Особливе місце у розв'язанні важливих суспільних завдань належить вихователю ЗДО, адже саме він має забезпечувати умови для соціалізації дитини, систематичного й ґрунтовного оволодіння нею знаннями, практичними вміннями і навичками, набуття нею життєво необхідних компетенцій, розвитку її здібностей, формування національної ідентичності тощо. Сучасним закладам дошкільної освіти потрібен вихователь, який має ґрунтовну фахову і психолого-педагогічну підготовку, володіє різноманітними методичними засобами та прийомами, постійно збагачує власний творчий потенціал.

Основною метою вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка загальна зі вступом до спеціальності» є пробудження інтересу студентів до педагогічної теорії, передового педагогічного досвіду; формування особистісної орієнтації, установки на оволодіння професійними знаннями, необхідними для педагогічної діяльності; ознайомлення з особливостями професії вихователя сучасного закладу дошкільної освіти; сприяння адаптації першокурсників до умов навчання у вищому педагогічному закладі освіти, свідомому й активному їх включенню до самостійної навчальної, наукової, громадської діяльності; сприяння освоєнню майбутніми вихователями ЗДО теоретичних основ педагогіки, підготовці їх до свідомого оволодіння професійними вміннями і навичками, розвитку у майбутніх фахівців критичного педагогічного мислення, вихованню професійно значущих якостей, формуванню майбутнього педагога як активної творчої особистості.

Практикум підготовлений у відповідності до нині діючого навчального плану і програми з педагогіки загальної зі вступом до спеціальності для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта, які поряд з лекціями передбачають практичні заняття, самостійну роботу студентів, виконання ІНДЗ тощо. Оскільки за навчальним планом лабораторні заняття не передбачені, на практичних заняттях планується не лише фронтальне обговорення теоретичних питань, заслуховування і обговорення рефератів та повідомлень, підготовлених студентами, а й аналіз освітянських документів, методичних матеріалів, виконання творчих робіт, ІНДЗ, підготовлених студентами; розв'язання педагогічних ситуацій, диспути та дискусії з приводу актуальних проблем дошкільної освіти, проблем становлення майбутнього вихователя як професіонала тощо. Організовані у такий спосіб практичні заняття озброюватимуть майбутнього фахівця конкретними способами реалізації принципів навчання і виховання, технологією особистісно орієнтованих підходів до організації педагогічного процесу в ЗДО тощо. Набуті практичні уміння та навички допомагатимуть студенту оволодіти культурою навчальної праці педагога, адекватно визначати пріоритетні завдання та напрямки освітнього процесу в Україні.

Практикум, побудований за вимогами кредитно-модульної системи навчання, містить плани практичних занять, практичні завдання для студентів, списки літератури до окремих тем і навчальної дисципліни в цілому, варіанти тестових завдань, тематику та методику виконання індивідуального науково-дослідного завдання, питання та практичні завдання до заліку тощо. Практикум покликаний допомогти студентам поглиблено вивчити основні питання навчальної дисципліни, оволодіти науковими методами аналізу, змістовно та аргументовано обговорити актуальні психолого-педагогічні проблеми формування особистості дитини дошкільного віку та власного самовдосконалення, раціонально планувати роботу з підготовки до практичних занять.

Структура навчальної дисципліни

№ п/ п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					Кількість годин				
		Денна форма навч.					Заочна форма навч.				
		Всього	Лекції	практичні	лабораторні	С.р.	Всього	Лекції	практичні	лабораторні	С.р.
Змістовий модуль 1.											
Навчально-пізнавальна діяльність студента педагогічного вузу у контексті його професійно-педагогічної підготовки як вихователя сучасного дитячого навчального закладу											
1	Тема 1. Поняття педагогічної діяльності. Виникнення та становлення педагогічної професії	20	4	4	-	12	24	2	-	-	22
2	Тема 2. Організація навчально-виховного процесу у вищому педагогічному закладі освіти	14	2	2	-	10	22	-	2	-	20
Разом за змістовим модулем 1		34	6	6	0	22	46	2	2		42
Змістовий модуль 2.											
Педагогіка – наука про виховання. Реалізація мети виховання у педагогічному процесі освітнього закладу											
3	Тема 1. Предмет і завдання педагогіки. Методи наукових досліджень	16	2	4	-	10	14	2	-	-	12
4	Тема 2. Розвиток, формування і виховання особистості	14	2	2	-	10	17	-	2	-	15
5	Тема 3. Мета і завдання виховання	12	2	2	-	8	10	-	-	-	10
6	Тема 4. Педагогічний процес у системі освіти України	14	2	4	-	8	12	-	2	-	10
7	Тема 5. Педагог: професійна діяльність і особистість	16	4	4	-	8	20	2	-	-	18
Разом за змістовим модулем 2		72	12	16	0	44	73	4	4	0	65
Змістовий модуль 3.											
Теорія навчання і виховання особистості											
8	Тема 1. Виховання як педагогічне явище	34	6	10	-	18	26	2	4	-	20
9	Тема 2. Дидактика – теорія навчання і освіти	30	8	8	-	14	25	2	4	-	19
	ІНДЗ	10				10					10
Разом за змістовим модулем 3		74	14	18	0	42	61	4	8	0	49
Усього годин		180	32	40	0	108	180	10	14	0	156

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного модульного контролю

№ і назва змістового модуля	Модуль № 1 Модуль 2 Модуль 3									Кількість балів	Підсумкова оцінка		
	Поточний												
Критерії оцінювання	Відповіді на практ. заняттях	Лабораторні заняття	Тести із загальних основ пелагогіки	Тести з дидактики	Тести з теорії виховання	Аналіз заняття	Аналіз фільму	Виконання і захист ІНДЗ	Всього за рез. поточн. контролю	Залік	Загальна кількість балів	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
Максимальна кількість балів	40	0	8	8	5	4	5	10	80	20	100		

Шкала оцінювання національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за розширеною шкалою
90-100	A	відмінно
80-89	B	дуже добре
75-79	C	добре
60-74	D	задовільно
50-59	E	достатньо
35-49	FX	незадовільно
1-34	F	неприйнятно

II. Практичні заняття (40 год.)

Тема1. ПРОФЕСІЯ ПЕДАГОГА ДОШКІЛЬНОГО ФАХУ ЯК ПОКЛИКАННЯ

Питання для теоретичного опрацювання

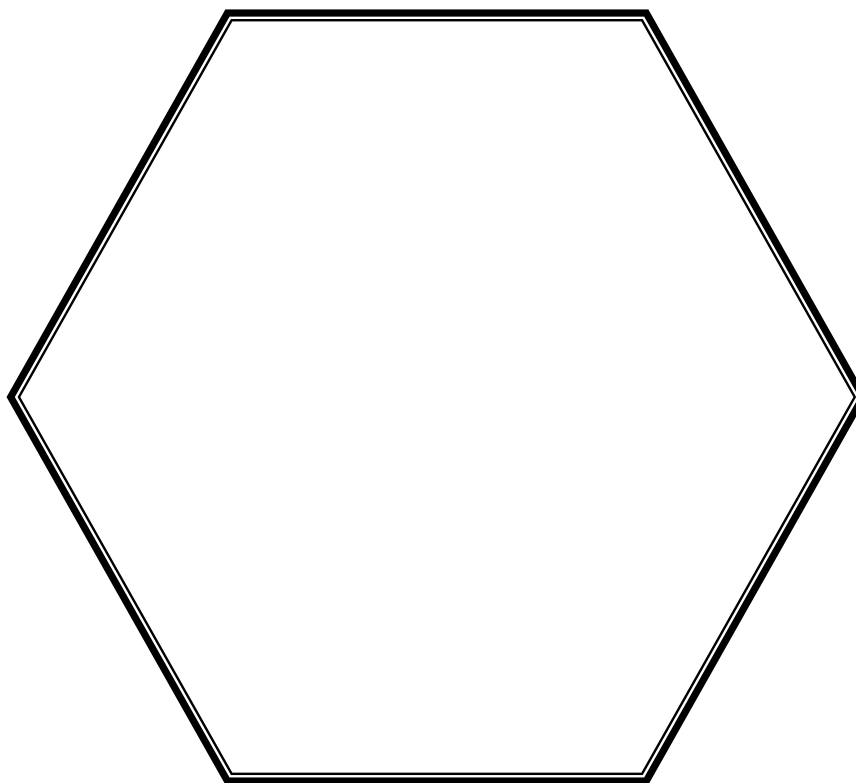
1. Перспективи майбутньої професійної діяльності.
2. Особливості педагогічної професії.
3. Задатки та здібності, необхідні для вихователя дітей дошкільного віку.
4. Підвищена моральна відповідальність вихователя за життя та здоров'я підростаючого покоління.
5. Якості особистості вихователя.

Практичні завдання до заняття

1. Заповніть таблицю, вказавши у першій колонці якості і риси характеру, які є важливими для успішної роботи вихователя ЗДО з дітьми, у другій колонці – власні якості та риси характеру, які потребують розвитку.

Якості та риси характеру, які є важливими для роботи вихователя ЗДО	Власні якості та риси характеру, які потребують розвитку

2. Напишіть твір-мініатюру, завершивши незакінчене речення «Щоб стати справжнім педагогом-майстром треба ...»
3. *Творче завдання.* На основі отриманої інформації продумайте символи і намалюйте емблему дошкільної освіти України (формат малюнку А-4 або А-3).

Література

1. Артемова Л. Пріоритети в підготовці педагогів дошкільного профілю // Дошкільне виховання, 2002. – №2
2. Беланова Р. Роль та місце вчителя у справі формування особистості учня // Початкова школа, 2002. – №4.
3. Бондаревская Е.В. Педагогическая культура как общественная и личная ценность // Педагогика. – 1999. – №3.
4. Кузьмина Н.В. Способности, одаренность, талант учителя. – Л., 1985.
5. Куліш Т. Наталя Лубенець про особистість та професіоналізм вихователя // Дошкільне виховання, 2005. – № 2.
6. Машовець М.А. Вступ до спеціальності: дошкільна освіта. Модуль 1, 2 ; навч. посіб. / М.А.Машовець, В.І.Дем'яненко. – К.; Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2011. – С. 35-71.
7. Слепцова В. Обращение к педагогам, настоящим и будущим // Дошкольное воспитание, 2000. – № 9.

Тема 2. ВИХОВАТЕЛЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Питання для теоретичного опрацювання

1. Місце дошкільної освіти в структурі системи освіти в Україні.
2. Дошкільна освіта в регіоні: стан та перспективи.
3. Законодавчі документи про освіту в Україні та їх значення у професійній підготовці майбутнього вихователя ЗДО.
4. Основні типи закладів дошкільної освіти в Україні
5. Сучасна періодизація дошкільного дитинства. Дошкільний вік як базовий етап фізичного, психологічного та соціального становлення особистості дитини.

Практичні завдання до заняття

1. Дайте характеристику кожного року життя дитини-дошкільника, використовуючи дослідження народної педагогіки М.Г.Стельмаховича.
2. Користуючись навчальними посібниками з вікової фізіології, дитячої і педагогічної психології, випишіть особливості анатомо-фізіологічного і психічного розвитку дітей дошкільного віку. Представте сучасну періодизацію дошкільного дитинства, заповнивши таблицю.

Вік	Провідний вид діяльності	Базові новоутворення	Особливості анатомо-фізіологічного розвитку	Особливості психічного розвитку

3. Проведіть пошукову роботу і підготуйте повідомлення про різні типи ЗДО на території вашого населеного пункту.

Література

1. Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. пос. для студ. вищ. навч. закладів. – К.: ВЦ «Академія», 2001. – С. 47-88.
2. Декларація прав дитини // Відродження. – 1999. – №1. – С. 18.
3. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття). – К.: Райдуга, 1994. – 62 с.
4. Закон України “Про освіту” // Нормативно-правове забезпечення освіти : у 4 ч. / гол. ред. В. В. Григораш. – Х. : Основа, 2004. – Ч. 1 : Доктрина, закони, концепції. – С.26-58.
5. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – 23 квітня. – № 33. – С. 4-6.
6. Збірник законодавчих і нормативних актів про дошкільну освіту / упоряд. К.Л.Крутій, Н.В.Погрібняк. – 4-те вид., доп. – Запоріжжя : ТОВ «Ліпс» ЛТД, 2005. – 336 с.
7. Машовець М.А. Вступ до спеціальності: дошкільна освіта. Модуль 2; навч. посіб. / М.А.Машовець, В.І.Дем’яненко. – К.; Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2011. – С. 71-135.
8. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка / М.Г.Стельмахович. – Київ, 1985.
9. Стельмахович М.Г. Народне дитинознавство / М.Г.Стельмахович. – Київ, 1991.
10. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка / М.Г.Стельмахович. – Київ, 1996.

Тема 3. САМОВИХОВАННЯ І САМООСВІТА ПЕДАГОГА. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ СТУДЕНТА В БІБЛІОТЕЦІ УНІВЕРСИТЕТУ. КОНСПЕКТУВАННЯ, ТЕЗУВАННЯ, СКЛАДАННЯ ПЛАНІВ (попередня екскурсія до бібліотеки)

Питання для теоретичного опрацювання

1. Специфіка організації навчально-виховного процесу у вищому педагогічному навчальному закладі. Форми організації навчання у ВЗО.
2. Організація навчальної праці студента (культура та гігієна розумової праці студента, режим дня, техніка розумової праці).
3. Читальні зали та абонементне обслуговування у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського.
4. Види каталогів, техніка пошуку літератури, оформлення читацької вимоги на книгу.
5. Конспектування, тезування, складання планів.

Практичні завдання до заняття

1. Складіть перелік сайтів (10-15), адресованих вихователям закладів дошкільної освіти та вчителям початкових класів.

2. Запропонуйте перелік періодичних видань з питань дошкільної освіти, що знаходяться у бібліотеці Вашого університету.
3. З'ясуйте, у чому полягає різниця між каталогом і картотекою?
4. Послугуючись правилами конспектування, законспектуйте одну наукову статтю з періодичних педагогічних видань, присвячених проблемам дошкільної освіти.

Література

1. Баженова Л. Самовдосконалення вчителя // Психолог. – 2002. – №4. – С.20-21.
2. Введение в специальность: Учебное пособие для студентов пед. ун-тов // Л.И. Рувинский, В.А. Кан-Калик, Д.М. Гришин и др. – М.: Просвещение, 1988. – С.86-102, 53-62, 91-99.
3. Вчись вчитися : Методичні рекомендації по самостійній роботі студентів. – Тернопіль, ТДПУ, 1989. – С.9-12, 23-25, 27-32.
4. Головка Л. Активізація самостійної роботи студента під час лекційних занять // Освіта і управління. – 2002. – №1. – Т.5. – С.147-150.
5. Девдера М. Таємниці словесної творчості: Кн. для вчителів. – Вінниця: ПП "Видавництво "Тезис", 2003. – С.110-116.
6. Как развивать память / И.Ю.Матюгин, Е.И.Чакаберия, И.К.Рыбникова, Т.Б.Слоненко, Т.Н.Мазина. – Донецк: Сталкер, 1997. – 448 с.
7. Киричук О. Розвиток і самореалізація особистості // Рідна школа. – 2002. – № 5. – С.28-30.
8. Лезер Ф. Рациональное чтение: более быстрое и основательное. – М., 1980.
9. Машовець М.А. Вступ до спеціальності: дошкільна освіта. Модуль 1, 2 ; навч. посіб. / М.А.Машовець, В.І.Дем'яненко. – К.; Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2011. – 188 с.
10. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. / Г.М.Мешко. – К. : Академвидав, 2010. – 200 с.
11. Пискунов М.У. Организация учебного труда студентов. – Минск, 1982.
12. Раченко И.Н. НОТ учителя. – М., 1982.
13. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. – С.84-112, 92-98, 132-133.
14. Щербакова К.Й. Вступ до спеціальності: Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 1990. – С.36-79, 53-62.

Тема 4. НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ

Питання для теоретичного опрацювання

1. Особливості наукових досліджень у процесі підготовки майбутніх педагогів.

2. Характеристика різновидів науково-дослідної роботи у вищих педагогічних навчальних закладах.
3. Студентські наукові гуртки, проблемні групи, об'єднання.
4. Визначення специфіки та етапів підготовки курсових, дипломних й магістерських робіт.

Практичні завдання до заняття

1. З'ясуйте тематику студентських наукових статей, виконаних під керівництвом викладачів кафедр факультету студентами попередніх років навчання, ознайомтесь з окремими та проаналізуйте одну з них.
2. Оберіть цікаву для Вас тему наукового дослідження, складіть перелік питань, які хотіли б з'ясувати у контексті даної теми, враховуючи методичні рекомендації, представлені у додатках.

Література

1. Вербовський В. В. Як правильно підготувати наукове дослідження: навч.-метод. посіб. для студ. і магістрантів / Луганський національний педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ: Альма-матер, 2007. – 123 с.
2. Волощук І. С. Основи наукових досліджень. Педагогіка: Навч. посібник / Кафедра педагогіки Національного аграрного ун-ту. – К., 2006. – 107 с.
3. Лаврентьева Г.П., Шишкіна М.П. Методичні рекомендації з організації та проведення науково-педагогічного експерименту. – К.: ПТЗН, 2007. – 72 с.
4. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: Навч. посіб. для студ., магістрів, аспірантів і викладачів вищих навч. закл. / С.У. Гончаренко (ред.), П.М. Олійник (ред.). – К.: Вища школа, 2003. – 323с.
5. Методологія і методи соціально-педагогічних досліджень (в першоджерелах, лекціях та практичних завданнях): Навчальний посібник / Борисик С.О., Конончук А.І., Яковець Н.І., Щербина Ю.М. – Ніжин: Ред.-вид. відділ НДПУ ім. М.Гоголя, 2002. – 287 с.
6. Науково-дослідна роботи в закладах освіти: Метод. посібник / Укл. Ю.О. Туранов, В.І. Урусський. – Тернопіль: Астон, 2001. – 138 с.
7. Соловей М.І., Спіцин Є.С., Потапенко К.К. Організація та методика проведення науково-педагогічних досліджень студентами вищих навчальних закладів: Посібник для студ. вищих навч. закл.– К. : Ленвіт, 2004. – 144 с.
8. Тягур Р.С. Основи педагогічних досліджень: Навчально-методичний посібник. – Івано-Франківськ: Плай. – 2005. – 80 с.

Тема 5. ПЕДАГОГІКА ЯК НАУКА ПРО ВИХОВАННЯ. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Питання для теоретичного опрацювання

1. Поняття про педагогіку, її функції та категорії.
2. Виникнення і розвиток педагогіки як науки.
3. Головні завдання сучасної дошкільної педагогіки.
4. Система педагогічних наук.
5. Зв'язок дошкільної педагогіки з іншими науками.

Практичні завдання до заняття

1. Змодельуйте у вигляді логічних схем систему педагогічних наук, продемонструвавши зв'язки дошкільної педагогіки з іншими науками.
2. Заповніть таблицю «Розвиток дошкільної педагогіки».

№	Етап розвитку	Науковці, їх найвідоміші праці	Педагогічні ідеї

2. *Творче завдання.* Скласти твір (вірш) на тему: «Педагогіка – це наука...».

Література

1. Гессен С.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию. – М., 1995. – С. 22-39.
2. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – 2-е вид. перероб. і доп. – К., 2004. – С. 45-52.
3. Педагогіка: Навчальний посібник / В.М.Галузьяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. 2-е вид., доп. – Вінниця, 2003. – С. 8-26.
4. Подласый И.П. Педагогика: В 2 кн. – М., 2002. – Кн. 1. – С. 9-71.
5. Скалкова Я. Методология и методы педагогических исследований. – М., 1990.
6. Щербань П.М. Прикладна педагогіка: навч.-метод. посібник. – К. : Вища школа, 2002. – С. 10-16.

Тема 6. МЕТОДИ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Питання для теоретичного опрацювання

1. Основні методи педагогічних досліджень: сутність, призначення, вимоги до використання.
2. Характеристика основних методів науково-педагогічних досліджень.
3. Специфіка використання методів наукових досліджень у роботі вихователя ЗДО.

Практичні завдання до заняття

1. Сформулюйте запитання для бесіди із студенткою (ом) підгрупи. Це може бути інформація про моральні, світоглядні, політичні та інші погляди.
2. Виконайте тест самовизначення студента «Знайди свій шлях», який допоможе перевірити, чи правильно ви обрали для себе професійний напрям діяльності (Додаток).
3. Підберіть приклади доцільного використання вихователем окремих методів наукового дослідження.
4. Розробіть схему педагогічного експерименту (складіть план, визначте гіпотезу, сформулюйте завдання експерименту). Тема пропонується викладачем. Робота здійснюється у підгрупах з подальшою презентацією.

Література

1. Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. пос. для студ. вищ. навч. закладів. – К.: ВЦ «Академія», 2001. – С. 18-34.
2. Гільбух З.В., Киричук О.В. Шкільний клас: як пізнати й виховувати його думку. – К., 1994. – С. 83-132.
3. Изучение личности школьника учителем / Под ред. З.И.Васильевой и др. – М., 1991.
4. Кіт Г.Г. Методи науково-педагогічних досліджень: Навч.-метод. посібник для самостійної роботи студентів. – Вінниця, 2000. – 72 с.
5. Педагогіка: Навч. посібник /В.М.Галузьяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – 2-е вид., випр. і доп. – Вінниця, 2003. – С. 21-25.
6. Подласый И.П. Педагогика: Новый курс: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений: В 2 кн. – М., 2002. – Кн. 1. – С. 43-71.
7. Руденко В.А. Анкета и интервью в педагогическом исследовании // Педагогика. – № 10. – С. 69-75.
8. Фридман Л.М. Изучение личности учащегося и ученических коллективов. – М., 1988. – 207 с.

Тема 7. РОЗВИТОК, ФОРМУВАННЯ І ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Питання для теоретичного опрацювання

1. Поняття про особистість. Структура особистості.
2. Фактори розвитку особистості.
3. Теорії розвитку особистості.
4. Роль виховання у розвитку особистості. Технократична і натуралістична концепції виховання.
5. Акселерація та ретардація.

Практичні завдання до заняття

1. Визначте роль гри у розвитку особистості дитини дошкільного віку. Продемонструйте розвиваючі ігри, які описані в книзі Б.П.Нікітіна «Ступеньки творчества или развивающие игры».
2. Наведіть 2-3 приклади впливу соціального середовища на розвиток особистості дитини дошкільного віку.
3. Випишіть та оцініть афоризми видатних педагогів, філософів про розвиток і формування особистості.
Наприклад: «... головне у всебічному розвитку особистості полягає у створенні реальних умов не тільки для розвитку, але й для реалізації усіх потенційних можливостей кожної людини». Є.А.Ануфрієв; «Кожна людина – це світ, який з нею народжується і вмирає». Г.Гейне
4. Оцініть народні уявлення про фактори впливу на розвиток дитини: «Яке коріння – таке й насіння», «Із ким поведешся, того й наберешся», «Що виховаєш, те й матимеш», «Під лежачий камінь вода не тече» і т.п.

Література

1. Выготский Л.С. Педагогическая психология. – М., 1991. – С. 81-92.
2. Крайг Г., Бокум Д. Психология развития. 9-е изд. – СПб.: Питер, 2005. – С. 60-103.
3. Крейн Э. Теории развития личности. – СПб.: Питер, 2002. – С. 42-45. 227-242.
4. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – 2-е вид. перероб. і доп. – К., 2004. – С. 54-67.
5. Никитин Б.П. Ступеньки творчества или развивающие игры / 3-е издание, дополненное. – Москва: Просвещение, 1990. – 160 с.
6. Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І., Вовк Л.П. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. – 2-е вид., випр. – К., 2006. – С. 37-45.
7. Педагогіка: Навчальний посібник / В.М.Галузьяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. 2-е вид., доп. – Вінниця, 2003. – С. 26-60.
8. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка: Навч. метод. посібник. – К.: ІЗМН, 1997. – 232 с.
9. Українська народна педагогіка. Курс лекцій: Навч. посіб. Для студ. вищ. навч. закл. / Г.Г.Кіт, Г.С.Тарасенко. – Вінниця: ПП «Едельвейс і К», 2008. – 302 с.

Тема 8. ВИХОВАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС

Питання для теоретичного опрацювання

1. Поняття про педагогічний процес і його структуру.
2. Закономірності та етапи педагогічного процесу.
3. Мета і завдання виховання. Ієрархія виховних цілей.
4. Основні напрямки виховного процесу.
5. Зміст та завдання нових напрямків виховання сучасних вихованців.

Практичні завдання до заняття

1. Занотуйте міркування видатних педагогів про цілісність педагогічного процесу.
2. Ознайомтесь із працею В.О.Сухомлинського «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості» і випишіть думки автора щодо особливостей розв'язання завдань складових частин виховання.
3. Доберіть декілька педагогічних ситуацій з погляду розв'язання завдань всебічного гармонійного виховання особистості дитини дошкільного віку.
4. Заповніть таблицю «Основні та нові напрямки виховання»

Напрямок виховання	Основні завдання даного напрямку	Перелік форм роботи з дітьми дошкільного віку з даного напрямку

Література

1. Закон України «Про освіту». – К.: Генеза, 1996. – 36 с.
2. Кобзар Б. Мета виховання або проблеми духовної культури особистості // Освіта. – 1998. – №26. – С.37.
3. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Шлях освіти. – 2000. – №3. – С. 7-13.
4. Гессен С.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию. – М., 1996. – С. 22-39.
5. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – 2-е вид. перероб. і доп. – К., 2004. – С. 68-77.
6. Крутецкий В.А. Психология обучения и воспитания школьников. – М., 1976. – С. 294-299.
7. Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І., Вовк Л.П. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. – 2-е вид., випр. – К., 2006. – С. 45-53.
8. Педагогіка: Навчальний посібник / В.М.Галузьяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. 2-е вид., доп. – Вінниця, 2003. – С. 60-77.
9. Подласый И.П. Педагогика: В 2 кн. – М., 2002. – Кн. 1. – С. 127-161, 161-179.

Тема 9. ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНІ ВИМОГИ ДО ФАХІВЦЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Питання для теоретичного опрацювання

1. Специфічні особливості педагогічної праці.
2. Педагогічні вимоги до особистості сучасного вихователя, функції педагога.
3. Структура педагогічних здібностей.
4. Компоненти педагогічної майстерності.

5. Педагогічне спілкування. Стили педагогічного спілкування.
6. Педагогічний такт і його соціальні функції.

Практичні завдання до заняття

1. Підготуйте есе на одну із запропонованих тем: «Мій улюблений педагог», або «Мій ідеал вихователя», або «Образ педагога в художній літературі».
2. Послуговуючись Інтернет-джерелами, доберіть вислови видатних педагогів (К.Д. Ушинського, А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського, та інших педагогів) про професію педагога (вихователя) і створіть міні-збірник висловів «Видатні педагоги – нащадкам».
3. Підготуйте аргументовані докази вибору стилю керівництва освітнім процесом (авторитарний, демократичний, ліберальний) у конкретній педагогічній ситуації сучасного закладу дошкільної освіти.

Література

1. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – 2-е вид. перероб. і доп. – К., 2004. – С.15-45.
2. Педагогіка: Навчальний посібник / В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. 2-е вид., доп. – Вінниця, 2003. – С. 78-89.
3. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А.Зязюн та ін. – 3-є вид., допов. і переробл. – К., 2008. – С. 10-20, 23-29, 36-47.
4. Подласый И.П. Педагогика: В 2 кн. – М., 2002. – Кн. 1. – С. 229-291.
5. Сухомлинський В.О. Сто порад учителю // Твори в 5-ти томах. – Т. 2. – К., 1975.
6. Щербань П.М. Прикладна педагогіка: Навч.-метод. посібник. – К.: Вища школа, 2002. – 215 с.

Тема 10. ПРОЦЕС НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВНА КАТЕГОРІЯ ДИДАКТИКИ

Питання для теоретичного опрацювання

1. Поняття дидактики, її основні категорії, завдання.
2. Сутність, структура та етапи навчання. Особливості навчання дітей дошкільного віку.
3. Закономірності та рушійні сили навчання. Основні функції навчання.
4. Мотивація учіння та умови розвитку пізнавального інтересу у дітей дошкільного віку.
5. Етапи та рівні засвоєння знань. Формування понять. Формування умінь і навичок.
6. Аналіз сучасних зарубіжних теорій навчання дітей дошкільного віку.

Практичні завдання до заняття

1. Проаналізуйте процес навчання у сучасних зарубіжних закладах дошкільної освіти, узагальніть сутність процесу навчання у закладах дошкільної освіти (на прикладі однієї з конкретних країн за вибором).
2. Знайдіть спільне та відмінне у структурі навчання закладів дошкільної освіти України та певної країни світу (за вибором).

Література

1. Дидактика современной школы / Под ред. В.А. Онищука. – К., 1987. – С. 34-60, 67-91.
2. Дидактика средней школы / Под ред. М.Н. Скаткина. – М., 1982. – С. 129-181.
3. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – 2-е вид. перероб. і доп. – К., 2004. – С. 87-114.
4. Лисенко Н.В., Кирста Н.Р. Педагогіка українського дошкілля: навчальний посібник. - К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 360 с.
5. Педагогіка: Навчальний посібник / В.М.Галузьяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. 2-е вид., доп. – Вінниця, 2003. – С. 93-120.
6. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: підручник // Т.І. Поніманська. – 2-ге вид., доповн. – К.: Академвидав, 2013. – 464 с. – (Серія "Альма-матер")
7. Хуторской А.В. Современная дидактика: учебник для вузов. – СПб: Питер, 2001. – С. 13-142.

Тема 11. ПРИНЦИПИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Питання для теоретичного опрацювання

1. Принципи навчання, їх характеристика.
2. Методи і прийоми навчання.
3. Класифікація методів навчання.
4. Дидактична характеристика методів навчання за джерелом здобуття знань.
5. Методи навчання в залежності від характеру пізнавальної діяльності дітей.
6. Проблемне навчання.

Практичні завдання до заняття

1. Обґрунтуйте: В чому різниця між поняттями «принцип навчання», «метод навчання», «прийом навчання», «засіб навчання»? Заповніть таблицю:

Поняття	Визначення поняття	Перелік принципів, методів, прийомів, засобів навчання
Принцип навчання		

Метод навчання		
Прийом навчання		
Засіб навчання		

2. Напишіть есе на тему: «Методи навчання у дитячому садку майбутнього».

Література

1. Дидактика средней школы / Под ред. М.Н.Скаткина. – М., 1982. – С. 181-216.
2. Дошкільна освіта: історія і сьогодення : довідник / упорядник Л.В. Лохвицька. – Тернопіль : Мандрівець, 2011. – 208 с.
3. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – 2-е вид. перероб. і доп. – К., 2004. – С.120-132, 152-166.
3. Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения. – М., 1981.
4. Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник-педагог. Навчально-методичний посібник для ВНЗ. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009.- 400 с.
4. Никольская А.А. Методы и формы обучения в историческом ракурсе // Педагогика. – 1999. – №5. – С. 52-56.
5. Педагогіка: Навчальний посібник / В.М.Галузьяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. 2-е вид., доп. – Вінниця, 2003. – С.121-138, 153-194.
6. Хуторской А.В. Современная дидактика: учебник для вузов. – СПб: Питер, 2001. – С. 297-337.

Тема 12. ЗМІСТ ОСВІТИ

Питання для теоретичного опрацювання

1. Поняття про зміст освіти. Компоненти змісту освіти.
2. Види освіти. Рівні освіти.
3. Наукові вимоги до формування змісту освіти.
4. Нормативні документи змісту освіти (навчальний план, програма, підручник, посібник).
5. Документальна база функціонування закладів дошкільної освіти.

Практичні завдання до заняття

1. Запропонувати детальний аналіз одного із нормативних документів (за вибором студента), бути готовим до представлення у мікрогрупі.
2. Ознайомтесь зі змістом Закону України «Про дошкільну освіту», положенням про дошкільний навчальний заклад, типовим статутом дошкільного навчального закладу та законспекуйте провідні завдання, що постали перед сучасною українською дошкільною освітою.
3. Проаналізуйте державну базову програму «Я у Світі» за наступними параметрами:
- загальна мета й конкретні завдання програми (завдання розвитку, навчання,

- виховання);
- принципи побудови програми;
 - структура програми, логіка єдності її основних компонентів;
 - особливості програми;
 - оцінка оригінальності чи традиційності змісту;
 - характеристика типу дошкільного закладу;
 - передбачення можливих ускладнень в апробації програми;
 - професійні і особистісні вимоги до вихователя, який реалізовуватиме освітню програму;
 - суб'єктивна оцінка її позитивних та дискусійних положень програми.
4. Схарактеризуйте існуючі освітні навчальні програми, які можна застосовувати у закладах дошкільної освіти. Одну з них представте на парі.

Література

1. Дидактика средней школы / Под ред. М.Н.Скаткина. – М., 1982. – С. 90-129.
2. Краевский В.В. Содержание образования: бег на месте // Педагогика. – 2000. – №7. – С. 7-17.
3. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – 2-е вид. перероб. і доп. – К., 2004. – С.136-149.
4. Педагогіка: Навчальний посібник / В.М.Галузьяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. 2-е вид., доп. – Вінниця, 2003. – С.138-153.
5. Хуторской А.В. Современная дидактика: учебник для вузов. – СПб: Питер, 2001. – С. 168-287.

Нормативні документи

1. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/2628-14
2. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А.М.Богущ, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богущ А.М., Беленька Г. Г. В., Богініч О.Л., Гавриш Н.В., Долинна О.П., Ільченко Т.С., Коваленко О.В., Лисенко М., Машовець М.А., Низковська О.В., Панасюк Т.В., Піроженко Т.О., Поніманська Т.І., Сідельнікова О.Д., Шевчук А.С., Якименко Л.Ю. – К. : Видавництво, 2012. – 26 с.
3. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / АПН України / О.Л. Кононко (наук.кер.та заг.ред.). – 3-тє вид., випр. – К. : Світич, 2009. – 430 с.
4. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / наук. кер. та заг. ред. О.Л.Кононко. – 2-ге вид., випр. – К. : Світич, 2009. – 208 с.
5. Впевнений старт: Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку. – К., 2010. – 45 с.
6. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О.Огнев'юк ; авт. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч,

- Н.І.Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред.: Г.В.Беленька, М.А.Машовець ; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 304 с.
7. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. проекту В.О.Огнев'юк ; наук. ред. Г.В.Беленька ; авт. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 352 с.
 8. Дитина в дошкільні роки: комплексна додаткова освітня програма / Наук. кер. К.Л. Крутій. – Запоріжжя, 2011. – 188 с.
 9. Дитина в дошкільні роки: комплексна освітня програма / Наук. керівник К. Л. Крутій, 2016. – 160 с. (рекомендовано, Лист МОН України від 20.05.2015 р. № 1/9-249).
 10. Крутій К. Концепція та методичні засади програми «Дитина в дошкільні роки». – 3-є вид., стер. – Запоріжжя : ТОВ «Ліпс» ЛТД, 2004. – 392 с.
 11. Типовий статут дошкільного навчального закладу [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.uazakon.com/document/fpart95/idx95048.htm>

Тема 13. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ. КОНТРОЛЬ НАВЧАННЯ

Питання для теоретичного опрацювання

1. Поняття про форми організації навчання, їх історичний розвиток.
2. Урок як основна форма організації навчання в школі. Позаурочні і позашкільні форми організації навчання.
3. Форми організації навчання дітей дошкільного віку.
4. Поняття про контроль навчання, його функції.
5. Види контролю: попередній, поточний, тематичний, підсумковий. Методи контролю навчання.

Практичні завдання до заняття

1. Заповніть таблицю «Відмінні та спільні ознаки заняття та уроку як основних форм навчання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку».

Форма навчання	Спільне	Відмінне
Урок		
Заняття		

2. Доберіть інші, крім заняття, форми організації навчання дітей дошкільного віку та представте конспект одного з них.
3. Доберіть 2 конспекти занять для дітей дошкільного віку (вікова група та тематика занять на вибір студента) та визначте структуру даних занять.

Література

1. Дидактика современной школы / Под ред. В.А.Онищука. – К., 1987. – С. 116-175, 240-330, 210-334.
2. Дидактика средней школы / Под ред. М.Н.Скаткина. – М., 1982. – С. 216-251.
3. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти // Освіта України. – 2001. – №6. – 7 лютого.
4. К.Крутий. Сучасне заняття в дошкільному навчальному закладі: традиції чи інновації? Монографія. – Запоріжжя. – 2009.
5. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – 2-е вид. перероб. і доп. – К., 2004. – С.166-192, 192-205.
6. Лисенко Н.В., Кирста Н.Р. Педагогіка українського дошкілля: навчальний посібник. - К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. - 360 с.
7. Педагогіка: Навчальний посібник / В.М.Галузьяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. 2-е вид., доп. – Вінниця, 2003. – С.209-244, 245-265.
8. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: підручник // Т.І. Поніманська. – 2-ге вид., доповн. – К.: Академвидав, 2013. – 464 с. – (Серія "Альма-матер")
7. Хуторской А.В. Современная дидактика: учебник для вузов. – СПб: Питер, 2001. – С. 142-162, 356-382.

Тема 14. ЗАНЯТТЯ ЯК ОСНОВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Питання для теоретичного опрацювання

1. Характерні особливості та структура занять.
2. Класифікація занять.
3. Особливості організації та проведення занять у різних вікових групах.
4. Підготовка вихователя до заняття.

Практичні завдання до заняття

1. Ознайомтесь із схемою аналізу заняття.
2. Перегляд і аналіз відеозапису заняття.

I. Загальні відомості про заняття

Дата проведення, ДНЗ, група, прізвище, ім'я та по батькові вихователя, предмет, кількість дітей за списком, кількість присутніх, порядковий номер заняття за планом, де проводиться (у групі; актовій, спортивній залі; логопедичному кабінеті тощо).

Обстановка в групі: чистота, освітленість, готовність дітей до заняття. Організація уваги і готовності дітей до роботи. Тривалість організаційного етапу. Тема і мета заняття.

II. Тип і структура заняття

Доцільність вибору типу і структури стосовно теми і дидактичної мети заняття. Послідовність окремих етапів заняття. Усвідомлення дітьми виконаних завдань. Ліквідація виявлених недоліків. Оцінювання знань, умінь і навичок дітей. Розподіл часу на занятті. Підбиття підсумків і завершення заняття. Своєчасність застосування ігрових моментів, фізкультпауз.

III. Зміст заняття

Тема заняття та його відповідність змісту навчальної програми. Актуалізація і корекція опорних понять. Зв'язок із попереднім матеріалом, життям і досвідом дітей. Ефективність використання наочності і ТЗН; проблемність навчання; організація активного мислення. Ефективність методів і прийомів закріплення знань, організація колективних та індивідуальних форм роботи, у тому числі з дітьми із високим і низьким рівнем навчальної мотивації. Актуалізація почуттів і опорних знань.

Ефективність сприйняття й усвідомленості, рівень засвоєння нового матеріалу дітьми.

IV. Принципи, методи і прийоми навчання на занятті

Які принципи, методи і прийоми застосовував вихователь на занятті? Чи відповідали вони змісту навчального матеріалу, меті і завданням заняття та віковим особливостям дітей?

Як дотримувався вихователь головних вимог до заняття (виховних, дидактичних, психологічних, санітарно-гігієнічних)? Як здійснювались на занятті дидактичні принципи?

Взаємозв'язок репродуктивної і творчої активності й пізнавальної самостійності дітей на занятті. Як розвивалися на уроці спостережливість і логічне мислення дітей? Чи використовувалися прийоми порівняння, протиставлення, узагальнення й систематизації? Як формувалися в дітей уміння вчитися, використовувати наукову інформацію? Прийоми забезпечення зворотного зв'язку для керування процесом засвоєння. Формування в дітей пізнавального інтересу, оцінно-контрольних суджень, навичок самоконтролю.

Оцінювання знань дітей. Чи було здійснено індивідуалізацію та диференціацію навчальних завдань?

V. Поведінка дітей на занятті

Якою мірою діти залучені до активної розумово-пізнавальної праці? Спрямованість і сконцентрованість їхньої уваги. Дисципліна дітей на різних етапах заняття й методи та прийоми реагування вихователя на випадки порушення її. Ставлення дітей до вихователя. Прояви організаційної й пізнавальної самостійності дітей.

VI. Поведінка вихователя на занятті

Уміння володіти увагою дітей, організувати їхню роботу, підвищувати активність, інтерес, увагу, тримати дисципліну, враховувати індивідуальні особливості кожного вихованця.

Стиль і тон у роботі (жвавий, рішучий, повільний, байдужий). Педагогічний такт. Спостережливість, вдумливість, витримка, винахідливість, емоційність. Зовнішній вигляд. Культура мовлення, поза, міміка, жестикуляція, охайність. Чи користується авторитетом у дітей?

VII. Висновки і пропозиції

Досягнення мети. Виконання плану заняття. Обсяг і якість знань дітей. Виховне, освітнє і розвивальне значення заняття. Що цінного із цього заняття можна взяти для себе або рекомендувати для впровадження в практику інших колег?

Література

1. Гавриш Н.В. Сучасне заняття: формальні, змістові та структурні ознаки / Н.В. Гавриш // Дошкільне виховання, 2007. – № 8. – С.10-14.
2. Крутій К. Термінологічне поле дошкільної дидактики: дизайн, сценарій чи все-таки конспект заняття? // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. – №1. – С.4-12.
3. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К., 2004. – С.192-204.
3. Педагогіка: Навч. посібник / В.М.Галузьяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – 2-е вид., випр. і доп. – Вінниця, 2003. – С. 220-230, 245-265.
4. Подласый И.П. Педагогика: Новый курс: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений: В 2 кн. – М., 2002. – Кн. 1. – С. 525-535, 547-571.
5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: підручник // Т.І. Поніманська. – 2-ге вид., доповн. – К.: Академвидав, 2013. – 464 с. – (Серія "Альма-матер")
6. Хуторской А.В. Современная дидактика: Учебник для вузов. – СПб., 2001.

Тема 15. СУТНІСТЬ, ЗМІСТ І ПРОЦЕС ВИХОВАННЯ

Питання для теоретичного опрацювання

1. Поняття про виховання як складову педагогічного процесу, його закономірності та специфічні особливості.
2. Концепції виховання.
3. Психологічні механізми виховання.
4. Структура виховного процесу. Етапи виховання.
5. Принципи виховання.
6. Показники і методи діагностики вихованості дітей.

Практичні завдання до заняття

1. Підберіть цитати з художніх і наукових текстів, прислів'я і приказки про роль виховання у розвитку дитини.
2. Занотуйте міркування видатних педагогів про мету та ідеал виховання.
3. Запропонуйте методи та методики діагностики вихованості дітей дошкільного віку.
4. Проаналізуйте передачі телебачення з метою визначення їх впливу на процес виховання дітей дошкільного віку.

Література

1. Волкова Н.П. Педагогіка: навчальний посібник / Н.П.Волкова. – К.: Академвидав, 2007. – С.46-48.
2. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – 2-е вид. перероб. і доп. – К., 2004. – С. 205-224.
3. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкілля [Текст] : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. : у 3 ч. Ч. 3 / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста, Н. Б. Лазарович. – Київ : Слово, 2016. – 376 с.
4. Педагогіка: Навчальний посібник / В.М. Галузяк, М.І. Сметанський, В.І. Шахов. 2-е вид., доп. – Вінниця, 2003. – С.269-288.
5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: підручник // Т.І. Поніманська. – 2-ге вид., доповн. – К.: Академвидав, 2013. – 464 с. – (Серія "Альма-матер")
6. Шилова М.И. Учителю о воспитанности школьников. – М., 1990. – С. 15-17.
7. Щуркова Н. Что же такое воспитание // Воспитание школьников. – 1989. – №6. – С. 33-45.

Тема 16. МЕТОДИ ВИХОВАННЯ

Питання для теоретичного опрацювання

1. Поняття про метод, прийом і засіб виховання.
2. Методи формування свідомості й переконань.
3. Методи стимулювання і корекції поведінки.
4. Методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки.
5. Методи самовиховання.
6. Поняття про форму виховання. Методика проведення КТС.

Практичні завдання до заняття

1. Зробіть повідомлення про застосування В.О.Сухомлинським методів формування свідомості особистості (праця В.О.Сухомлинського «Як виховати справжню людину»).
2. Створіть пам'ятку для майбутніх педагогів щодо ефективності використання методів виховання у професійній діяльності вихователя ЗДО.

3. Складіть програму самовиховання на період навчання у вищому навчальному закладі.

Література

1. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – 2-е вид. перероб. і доп. – К., 2004. – С. 226-248.
2. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання. – Харків, 1997. – С. 47-68.
3. Макаренко А.С. Соч. в 7-и т-х. – Т. 5. – М., 1958. – С. 109-133.
4. Натанзон Э.Ш. Приемы педагогического воздействия. – М., 1972. – 215 с.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти томах. – Т. 3. – К., 1977. – С. 283-582.
6. Педагогіка: Навчальний посібник / В.М.Галузьяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. 2-е вид., доп. – Вінниця, 2003. – С. 289-235.

Тема 17. МЕТОДИ І ПРИЙОМИ ВИХОВАННЯ (З ДОСВІДУ А.С. МАКАРЕНКА)

Питання для теоретичного опрацювання

1. Згрупуйте методи за функціональними особливостями та подайте їх у вигляді схеми.

Практичні завдання до заняття

1. Обґрунтуйте (письмово), які методи і прийоми виховання застосовуються найчастіше в умовах сучасних ЗДО.
2. Зазначте, від яких методів та прийомів виховання ви хотіли б відмовитись у вихованні.
3. Перегляньте фрагмент фільму “Педагогічна поема” і визначте методи виховання, які використовував А.С.Макаренко. Під час перегляду заповніть таблицю.

Фрагмент сюжету (коротко)	Використаний метод (прийом)
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.

Література

1. Лисенко, Н. В. Виховання розумової активності [Текст] : [дошкільний вік] / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста // Педагогіка українського дошкілля :

- навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. : у 3 ч. – Київ : Слово, 2010. – Ч. 2. – С. 184–193.
2. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К., 2004. – С.226-247.
 3. Макаренко А.С. Методи виховання. – К., 1954. – Т. 5. – С. 97-119.
 4. Педагогіка: Навч. посібник / В.М.Галузьяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – 2-е вид., випр. і доп. – Вінниця, 2003. – С. 308-332.
 5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: підручник // Т.І. Поніманська. – 2-ге вид., доповн. – К.: Академвидав, 2013. – 464 с. – (Серія "Альма-матер")

Тема 18. ДИСКУСІЯ ЯК МЕТОД ВИХОВАННЯ. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДИСПУТУ

Питання для теоретичного опрацювання

1. Розкрити суть методу дискусії та вимоги до її проведення.
2. Обґрунтувати методику проведення диспуту як прийому формування переконань і свідомості поведінки.

Практичні завдання до заняття

1. Визначте одну із тем для проведення диспуту із студентами, придумайте 4-5 запитань для обговорення цієї теми, складіть список літератури для опрацювання.

Зразки тем диспуту:

- Тобі 17, багато це чи мало?
 - Повага батьків – це обов'язок чи вимушена необхідність?
 - Людина і речі: друзі чи вороги?
 - Як бути коханим?
 - Цивільний шлюб: реальність сьогодення чи втрата моральних цінностей?
2. Підготуватися до проведення диспуту на тему: “Поговоримо про кохання”:
 - Чи правим був Блок, стверджуючи, що “...тільки закоханий має право називатися людиною”?
 - Чи існує рецепт щасливого кохання?
 - Кохання – це всепрощення чи найвища вимогливість до людини?
 - Чи може бути самодисципліна у коханні?
 - Чи любив би Є. Онегін Тетяну, якби вона поступилась його домаганням?

Література

1. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К., 2004. – С.226-235.
2. Куриленко Т.М. Воспитание нравственности. Задачи и упражнения. –

Минск, 1983.

3. Методика воспитательной работы: Уч. Пособие для студ. педучилищ / Под ред. В.М.Короткова. – М., 1990. – С. 68-76.
4. Педагогіка: Навч. посібник / В.М. Галузяк, М.І. Сметанський, В.І. Шахов. – 2-е вид., випр. і доп. – Вінниця, 2003. – С. 312-323.

Тема 19. ВЗАЄМОДІЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА СІМ'Ї У ВИХОВАННІ ОСОБИСТОСТІ

Питання для теоретичного опрацювання

1. Індивідуальні, групові та колективні форми співпраці закладу дошкільної освіти і сім'ї.
2. Типові помилки сімейного виховання.
3. Стилi батьківського ставлення та їх характеристика.
4. Вимоги до батьків, батьківський авторитет.

Практичні завдання до заняття

1. Сформулюйте та запишіть найбільш гострі сімейні проблеми, що провокують конфлікт між батьками та впливають на виховання дітей.
2. Підготуйтеся до рольової гри «Батько (мати) у дитячому садку». Відпрацювання різних позицій у спілкуванні з батьками (агресивними, байдужими, надмірно активними, «всезнайками» тощо). Вибір механізмів ефективної взаємодії.
3. Розробіть фрагмент виступу на тематичних батьківських зборах (тема виступу за вибором студента). Бути готовим до представлення.

Література

1. Волкова Т.В. Учитель и семья. – М.: Просвещение, 1980. – С. 65-74.
2. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К., 2004. – С.367-386.
3. Педагогіка: Навч. посібник /В.М.Галузяк, М.І. Сметанський, В.І. Шахов. – 2-е вид., випр. і доп. – Вінниця, 2003. – С. 353-361.
4. Лисенко, Н. В. Педагогіка українського дошкілля [Текст] : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. : у 3 ч. Ч. 2 / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. – Київ : Слово, 2010. – 360 с. – Лист МОНУ № 14/18.2-1227 від 31.05.2005 р. – ISBN 978-966-194-030-6 : 52.00.
5. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. І. Поніманська. – К. : Академвидав, 2008. – 456 с. –
6. Семиченко В.А., Заслуженюк В.С. Психологія та педагогіка сімейного спілкування: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. – К., 1998. – С. 50-68; 81-114.

Тема 20. ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У КОЛЕКТИВІ

Питання для теоретичного опрацювання

1. Поняття про колектив, його ознаки.
2. Виховання особистості в колективі. Умови позитивного впливу колективу на особистість.
3. Стадії розвитку дитячого колективу
4. Педагогічне керівництво формуванням колективу.

Практичні завдання до заняття

1. Познайомтесь із твором А.С.Макаренка «Педагогічна поема», випишіть ситуації, які засвідчують конкретні шляхи формування колективу вихованців.
2. Випишіть з енциклопедії колективних творчих справ (І.П.Іванов) одну із КТС, будьте готовим до представлення на занятті.

Література

1. Гільбух Ю.З., Киричук О.В. Шкільний клас: як пізнавати і виховувати його душу. – К., 1996.
2. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – 2-е вид. перероб. і доп. – К., 2004. – С. 248-264.
3. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання. – Харків, 2002. – С. 126-174.
4. Макаренко А.С. Избр. пед. соч.: В 3-х т-х. – Т 3. – К., 1984. – С. 9-25.
5. Педагогіка: Навчальний посібник / В.М.Галузьяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. 2-е вид., доп. – Вінниця, 2003. – С. 335-346.
6. Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу // Вибрані твори в 5-ти томах. – Т. 1. – К., 1976. – С. 403-421.

Алгоритм виконання ІНДЗ

1. В окремому зошиті (12 аркушів) зібрати та оформити інформацію про одну із перерахованих нижче, або підбрану самостійно технологію навчання чи виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.
2. Паспорт освітньої технології має містити таку інформацію:
 - історія виникнення і розвитку технології;
 - концептуальні засади освітньої технології;
 - зміст технології (з посиланням на автора ідеї);
 - методичні аспекти реалізації технології (конкретні зразки розробок завдань, виховних форм, нестандартних методів і прийомів роботи тощо);
 - адреси досвіду використання технології;
 - література (не менше 10 джерел).
3. Презентація освітньої технології відбувається на останньому практичному (лабораторному) занятті у вигляді аукціону педагогічних ідей.
4. Робота зараховується та оцінюється відповідною сумою балів за умови використання ряду наукових джерел (а не списування з 1 посібника, або інтернету) з відповідним обґрунтуванням власної позиції щодо ефективності використання даної технології в умовах сучасних навчально-виховних закладів.

Орієнтовний перелік освітніх технологій

1. Технологія особистісно-розвивального навчання (використання ідей Д.Ельконіна, В.Давидова, Л.Виготського)
2. Технологія особистісно зорієнтованого виховання дітей (за ідеями І.Беха)
3. Освітньо-виховна система Василя Сухомлинського
4. Освітньо-виховна система Шалви Амонашвілі
5. Освітньо-виховна система Олександра Захаренка
6. Технології інтенсифікації навчання (впровадження ідей В.Шаталова, С.Лисенкової, С.Логачевської та ін. в освітній процес)
7. Школа самовизначення (за ідеями О.Тубельського)
8. Технологія колективного творчого виховання (за ідеями І.П.Іванова)
9. Технологія розвитку творчої особистості (використання ідей Г.Альтшуллера в освітньому процесі).
10. ТРВЗ-педагогіка (теорія розв'язання винахідницьких задач)
11. Технологія національно-патріотичного виховання (досвід приватної авторської школи Марії Чумарної "Тривіта", м. Львів)
12. Синергетика як нове світобачення (використання ідей І.Пригожана в освіті)
13. Казкотерапія та її використання в освіті
14. Ейдетика у сучасній школі
15. Антропософські ідеї Вальдорфської педагогіки в освіті України
16. Інформаційні технології в освітньому процесі ЗДО

17. Технологія раннього навчання дітей (за ідеями М.Зайцева)
18. Школа діалогу культур (за ідеями В.Біблера)
19. Монтессорі-педагогіка в Україні
20. Школа успіху і радості (використання ідей С.Френе в освіті України)
21. Технологія “людинознавчого виховання” засобами літератури (за ідеями Є.Ільїна)
22. Технологія розвитку критичного мислення школярів
23. Проектні технології
24. Інтерактивні технології
25. Технологія навчання як дослідження
26. Дистанційні технології навчання
27. Технології організації групової навчальної діяльності дітей
28. Сугестивна технологія
29. Ігрові технології у початковій школі
30. Технології інтегративного навчання та ін.
31. Технологія «Сторітеллінг» – як мистецтво розповідання історій.
32. Технологія «Освітня подорож».
33. Технологія «Художнє слово та дитяче мовлення» (Автор – Н. Гавриш).
34. Інноваційна технологія «Казкові лабіринти гри» (Автор – В. Воскобович).
35. Методика використання схем-моделей у лексично-граматичній роботі (Автор – К.Крутій).
36. Методика використання схем-моделей для навчання дітей описових розповідей (Автор – Т. Ткаченко).
37. Технологія психолого-педагогічного проектування (ПЗ) (Автор – Т. Піроженко).
38. Технологія фізичного виховання дітей «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» (Автор – М. Єфименко).

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Педагогіка як наука і мистецтво.
2. Мета, зміст та завдання виховання у творах українських поетів та письменників
3. Взаємозв'язок впливу різних факторів на розвиток особистості.
4. Виховання як педагогічний процес.
5. Специфіка процесу виховання у сучасному ДНЗ, початковій школі.
6. В.О.Сухомлинський про гуманізацію процесу навчання і виховання школярів.
7. Педагоги-новатори про систему навчання та виховання сучасної дитини.
8. Технології навчання і виховання дітей дошкільного віку
9. Технології навчання і виховання дітей молодшого шкільного віку
10. Фактори оптимального вибору методів виховання.
11. Вплив сім'ї на розвиток дитини дошкільного віку.
12. Вплив сім'ї на розвиток дитини молодшого шкільного віку.
13. Методи виховання у сім'ї.
14. Педагогічні умови успішного виховання дітей у сім'ї.
15. Педагогічна культура батьків.
16. Форми роботи учителя-вихователя з батьками.
17. Напрямки виховання дітей дошкільного віку у родині.
18. А.С.Макаренко – фундатор теорії розвитку колективу та виховання особистості у колективі.
19. Технологія колективного виховання І.П.Іванова.
20. Вплив дитячого колективу на розвиток особистості.
21. Шляхи згуртування дитячого колективу.
22. Сучасні дитячі самодіяльні організації та їх вплив на виховання особистості.
23. Проблеми морального виховання сучасних вихованців. Шляхи і засоби морального виховання дітей дошкільного віку.
24. Специфіка трудового виховання дітей дошкільного віку.
25. Засоби та форми естетичного виховання дошкільників.
26. Роль фізичного виховання у формуванні особистості дитини дошкільного віку.
27. Шляхи патріотичного виховання сучасних дітей.
28. Економічне та фінансове виховання дошкільників.
29. Значення екологічного виховання дітей дошкільного віку.
30. Специфіка статевого виховання дітей дошкільного віку.
31. Особливості статевого виховання дітей молодшого шкільного віку.
32. Формування світогляду молодших школярів.
33. Особливості виховання дітей з відхиленнями у поведінці.
34. Поняття про важковиховуваність. Типи важковиховуваних дітей.
35. Самовиховання як фактор розвитку особистості

Програмні питання

до заліку з педагогіки загальної зі вступом до спеціальності

1. Виникнення та розвиток педагогічної професії
2. Педагогічна праця: понятійний апарат. Особливості педагогічної діяльності
3. Система педагогічної діяльності
4. Соціальна місія і функції педагога. Труднощі педагогічної діяльності
5. Місце дошкільної освіти в структурі системи освіти в Україні
6. Законодавчі документи про освіту в Україні та їх значення у професійній підготовці майбутнього педагога-дошкільника
7. Організаційні основи і функції педагогічного університету
8. Нормативні документи вищого педагогічного закладу освіти
9. Психолого-педагогічна характеристика сучасного студента
10. Права і обов'язки студента вищого закладу освіти
11. Організаційні форми навчання у вищому педагогічному закладі освіти
12. Система контролю та оцінювання знань, умінь і навичок студентів
13. Педагогічна практика як особливість навчання в педагогічному університеті
14. Складові професійно-особистісного самовдосконалення: самоосвіта, самовиховання, самоорганізація
15. Професійний ідеал і професіограма вихователя
16. Професійне самовиховання майбутніх педагогів: прийоми, етапи
17. Самостійна робота студента як засіб самоосвіти
18. Наукова організація праці студента
19. Програма професійно-особистісного самовдосконалення і шляхи її реалізації
20. Предмет і основні поняття (категорії) педагогіки.
21. Виникнення і розвиток педагогіки. Сучасний стан педагогічної науки.
22. Завдання педагогіки на сучасному етапі.
23. Основні закономірності педагогіки.
24. Система педагогічних дисциплін.
25. Зв'язок педагогіки з іншими галузями знань.
26. Порівняльна характеристика авторитарної та гуманної педагогіки.
27. Методи науково-педагогічних досліджень, їх характеристика.
28. Поняття і значення мети виховання в педагогіці. Мета освіти і виховання в Україні.
29. Завдання (напрями) виховання, їх діалектична єдність і взаємозв'язок.
30. Українська народна педагогіка, її складові; роль у розбудові національної освітньої системи.
31. Поняття про особистість, її розвиток, формування і виховання. Теорії розвитку особистості.
32. Сучасні наукові уявлення про фактори формування особистості.

33. Вікова періодизація в педагогіці, її наукове і прикладне значення. Основні етапи розвитку особистості, їх характеристика.
34. Поняття про систему освіти і виховання. Основні принципи організації системи освіти в Україні.
35. Структура системи освіти в Україні, характеристика її основних навчально-виховних закладів.
36. Загальна характеристика педагогічного процесу: сутність, завдання, функції, компоненти, етапи організації.
37. Учитель-вихователь як організатор педагогічного процесу. Соціальна роль педагогічної професії.
38. Структура педагогічної діяльності та функції педагога. Вимоги до педагогічної діяльності та особистості учителя-вихователя.
39. Педагогічна майстерність вихователя.
40. Виховання як цілеспрямований процес формування особистості, його особливості, закономірності та рушійні сили.
41. Принципи виховання, їх характеристика
42. Сутність національного виховання як цілісної системи, його завдання, зміст та засоби.
43. Розумове виховання дітей та учнів.
44. Моральне виховання дітей та учнів.
45. Трудове виховання дітей та учнів.
46. Естетичне виховання дітей та учнів.
47. Фізичне виховання дітей та учнів.
48. Роль сім'ї у вихованні дітей.
49. Поняття самовиховання. Взаємозв'язок виховання і самовиховання. Методи самовиховання.
50. Поняття про дитячий колектив, його ознаки і структура, стадії розвитку.
51. Теорія виховання у колективі А.С.Макаренка.
52. Методи виховання, їх класифікація. Характеристика основних груп методів виховання.
53. Форми виховання, їх характеристика.
54. Предмет і завдання дидактики, її основні категорії
55. Функції, завдання та актуальні проблеми дидактики в умовах оновлення системи освіти України.
56. Навчання як вид пізнавальної діяльності учнів, його ознаки і структура. Викладання і учіння – дві сторони процесу навчання.
57. Закономірності та рушійні сили процесу навчання.
58. Основні функції навчання, їх характеристика.
59. Принципи навчання, їх класифікація. Характеристика основних принципів навчання.
60. Поняття про зміст освіти, наукові основи її побудови та реформування.
61. Навчальні плани та навчальні програми, вимоги до них, принципи побудови.
62. Навчальні підручники і посібники, вимоги до них.

63. Загальне поняття про методи навчання, їх функції. Методи, прийоми, засоби навчання. Оптимальний вибір методів навчання.
64. Поняття про форми організації навчання. Виникнення і розвиток класно-урочної системи навчання, її характеристика.
65. Шляхи, умови і засоби підвищення ефективності і результативності заняття. Підготовка вихователя до заняття.

Рекомендована література:

Основна

Законодавча база

1. Закон України “Про освіту”. – К.: Генеза, 1996. – 36 с.
2. Закон України “Про дошкільну освіту”. – К.: Ред. журналу “Дошкільне виховання”, 2001. – 33с.
3. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. - 23 квітня. – № 33. – С. 4-6.
4. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття). – К.: Райдуга, 1994. – 62 с.
5. Державний стандарт початкової загальної освіти (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462).
6. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) – К., 2012. – 26 с.
7. Положення про загальноосвітні навчальні заклади //Все для вчителя. – 2000. – № 16.

Праці класиків педагогіки

1. Коменський Я.А. Велика дидактика. – Вибр. твори: У 2-х томах. – М.: Педагогіка, 1982. – Т. 1. – С. 242-476.
2. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. - Вибрані педагогічні твори: У 2-х томах. - К.: Радянська школа, 1983. - Т. 1. - С.192-417.
3. Макаренко А.С. Педагогічна поема. - К.: Радянська школа, 1973. – 508 с.
4. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям //Вибрані твори: В 5-ти томах. - К.: Рад. школа, 1976. - Т. 2. - С. 417-654.

Наукові джерела

1. Амонашвили Ш.А. Размышления о гуманной педагогике. - М.: Издат. Дом Шалвы Амонашвили, 1996. – 496 с.
2. Барбашова І.А. Загальні основи педагогіки: Навч. посібник. – Бердянськ: Видавництво Ткачук О.В., 2009. – 197 с.
3. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання : монографія / Г. В. Беленька. – К. : Світич, 2006. – 304 с.
4. Вишневецький О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: Навч. посіб. - 3-тє вид., доопрац. і доп. - К.: Знання, 2008. - 566 с.
5. Вступ до спеціальності: Навчально-методичний посібник для студентів педагогічних закладів освіти / За ред. Н.І. Лювець. - Ніжин: Вид-во НДПУ, 2003. - 89с.

6. Гончаренко С. Український педагогічний словник. - К.: Либідь, 1997. –376 с.
7. Дошкільна освіта: історія і сьогодення : довідник / упорядник Л.В. Лохвицька. – Тернопіль : Мандрівець, 2011. – 208 с.
8. Зайченко І.В. Педагогіка: Навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. - К: Освіта України, 2006. - 528 с.
9. Збірник законодавчих і нормативних актів про дошкільну освіту / Упорядники К.Л.Крутій, Н.В.Погрібняк. — 4-те видання. Доповнене. — Запоріжжя: ТОВ «Ліпс» ЛТД, 2005. — 336 с.
10. Кіт Г.Г. Практикум з педагогіки (Загальні основи педагогіки. Дидактика): Навчально-методичний посібник. – Вінниця: ПП “Едельвейс і К”, 2011. - 172 с.
11. Кузьмінський А. І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. - К.: Знання, 2007. - 447 с.
12. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкілля [Текст] : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. : у 3 ч. Ч. 3 / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста, Н. Б. Лазарович. – Київ : Слово, 2016. – 376 с.
13. Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник-педагог. Навчально-методичний посібник для ВНЗ. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. - 400 с.
14. Мартиненко С.М. Основи діагностичної діяльності вчителя початкової школи: Навчально-методичний посібник. – К.: Сім кольорів, 2010. – 262 с.
15. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: Навч. посіб. - 5-е вид. перероб. та доп. - К, 2007. - 656 с.
16. Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І, Вовк Л.П. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. - 2-ге вид., випр. - К: Знання - Прес, 2006. - 423 с. - (Навчально - методичний комплекс з педагогіки).
17. Педагогіка: Навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закл. / В.М. Галузяк, М.І. Сметанський, В.І. Шахов. - 4-е вид. випр. та доп. - Вінниця: ДП “Державна картографічна фабрика” 2007. - 400 с.
18. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 700 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).
19. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: підручник // Т.І. Поніманська. – 2-ге вид., доповн. – К.: Академвидав, 2013. – 464 с. – (Серія "Альма-матер")
20. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. - К.: Радянська школа, 1985. – 312 с.
21. Українська народна педагогіка. Курс лекцій: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Г.Г. Кіт, Г.С. Тарасенко. - Вінниця: ПП “Едельвейс і К” 2008. - 302 с.
22. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посібник. 2-ге вид, випр. та доп. - К.: Академвидав, 2006. – 559 с. – (Альма-матер).

Додаткова

1. Ващенко Г. Виховний ідеал: Підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків. - 3-є видання. - Полтава: Полтавський вісник, 1994. - 191 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Вид. центр “Академія”, 2001. – 576 с.
3. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія. – К.: Вища школа, 1995.
4. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: Науково-методичний посібник. – К.: МАУП, 2000. – 312 с.
5. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва. - К.: Вища школа, 1993. – 320 с.
6. Кіт Г.Г. Методи науково-педагогічних досліджень: Навч.-метод. посібник для самостійної роботи студентів. – Вінниця, 2000. – 72 с.
7. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. – К.: Радянська школа, 1989. – 608 с.
8. Кузьмінський А.І. Педагогіка у запитаннях і відповідях: Навч. посіб. / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – К: Знання, 2006. - 311 с. - (Навчально - методичний комплекс з педагогіки).
9. Машталер О. В. Про мету виховання національної школи України //Актуальні проблеми формування творчої особистості вчителя початкових класів: Збірник матеріалів регіон. наук.-практ. конференції. - Вінниця, 1996. - С. 21-26.
10. Навіщо батькам ходити до школи / Упоряд. М.Голубенко. - К: Вид. дім “Шкіл. світ”: Вид. Л.Галіцина, 2006. - 128 с. - (Б-ка “Шк. світу”).
11. Педагогіка / За ред. А.М. Алексюка. - К.: Вища школа, 1985. – 296 с.
12. Подласый И.П. Педагогика: Новый курс: В 2-х кн.: Учебник для студ-тов пед. вузов. - М.: ГИЦ Владос, 1999. - Кн.1: Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.
13. Профессиональная культура учителя / Под ред. В.А.Сластенина. – М., 1993.
14. Співпраця батьків та вчителів початкової школи / Упоряд. М.П. Козіцька. - Х.: Вид. група “Основа” 2009. - 110 с.
15. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка: Навч.-метод. посібник. - К.: ІЗМН, 1997. – 232 с.
16. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. - Кн. 1: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. заклад. / За ред. О.В.Сухомлинської. - К: Либідь, 2005. - 624 с.
17. Українська педагогіка в персоналіях : У 2 кн. - Кн. 2: Навч. посіб. для вищ. навч. заклад. / За ред. О.В.Сухомлинської. - К: Либідь, 2005. - 552 с.
18. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.
19. Як зробити школу успішною: Практичні кроки / Упоряд. В.Зоц. - К.: Шкіл. світ, 2007. - 128 с. - (Б-ка “Шк. світу”).

Інформаційні ресурси

<http://window.edu.ru/window> Єдине окно доступа к образовательным ресурсам.

<http://vognutyi.ru/lib/> - Колекція безкоштовних книг у електронному варіанті

<http://www.mon.gov.ua/> - Міністерство освіти і науки України – офіційний сайт

www.ednu.kiev.ua - Сайт "Освітянська мережа України"

<http://educatalog.pisem.net> - ВНЗ України в Інтернет

www.osvita.org.ua - Освітній портал: ВНЗ України, календар подій освіти, вища освіта Росії, навчання за кордоном

http://www.ednu.kiev.ua/index_u.htm - освітянська мережа України

<http://www.ed.net.ua/Schools/index.html> - Всеукраїнський шкільний портал

www.interklasa.pl/ukraina - Освітній портал (Україна)

<http://www.informika.ru/windows/magaz/educom/> — Інформаційний бюлетень Освіта в документах

<http://www.nbuv.gov.ua/LIBRARY/> - Бібліотека ім. Вернадського

<http://www.lseptember.ru/ru/> — Газета «Перше вересня» — Об'єднання педагогічних видань

gumfak.ru - електронная библиотека для студентов Гуманитарных специальностей.

pedlib.ru - "Педагогическая библиотека"

<http://www.osvita.org> - Освітньо-консультативний центр "Освіта"

<http://www.uchobe.net.ua> - Інформаційно-пошуковий каталог навчальних закладів України

<http://www.osvita.org.ua> Український освітній портал

<http://ostriv.in.ua> - Освітній мегасайт ОСТРІВ ЗНАНЬ

ДОДАТКИ

Додаток 1

ТЕСТ САМОВИЗНАЧЕННЯ СТУДЕНТА «ЗНАЙДИ СВІЙ ШЛЯХ»

Цей тест допоможе Вам перевірити, чи правильно Ви обрали для себе професійний напрям діяльності. Відомий психолог Е.О. Клімов розподілив усі професії на п'ять груп:

- 1) професії типу “людина – природа” (наприклад, лісовод, агроном, біолог);
- 2) професії типу “людина – техніка” (слюсар, механізатор, водій);
- 3) професії типу “людина – людина” (педагог, медсестра, адміністратор);
- 4) професії типу “людина - знакова система” (математик, програміст);
- 5) професії типу “людина - художній образ” (фотограф, актор, художник).

Відповівши на запропоновані запитання, Ви зможете визначити, якій з груп професій Ви надаєте перевагу. Чи подобається Вам вид діяльності, про який говориться у запитаннях? Довго роздумувати не треба. Якщо більше подобається, ніж не подобається, поставте у відповідній клітинці таблиці знак «+». Якщо подобається – «++», дуже подобається – «+++». Якщо скоріше не подобається, ніж подобається – «-», якщо не подобається – «- -», дуже не подобається – «- - -».

Тест послідовно проводиться за кожною з двох запропонованих колонок запитань. При цьому, одній з них обов'язково необхідно надати перевагу. Після цього слід підрахувати кількість «+» та «-» у кожній з груп професій. Найбільша сума знаків допоможе визначити групу професій, якій Ви надаєте перевагу.

Таблиця 1. Питання тесту самовизначення «Знайди свій шлях»

№	А	Б
1.	Доглядати за тваринами	Обслуговувати машини, прилади
2.	Лікувати хворих	Складати програми для комп'ютера
3.	Стежити за якістю книжкових ілюстрацій, плакатів	Стежити за станом розвитку рослин
4.	Обробляти матеріали (дерево, тканини, метал)	Рекламувати, продавати товари
5.	Обговорювати науковопопулярні статті	Обговорювати п'єси, концерти
6.	Вирощувати тварин	Допомагати товаришам у роботі, спорті
7.	Налагоджувати музичні інструменти	Керувати трактором, потягом
8.	Надавати людям інформацію (у довідковому бюро, на екскурсії)	Оформлювати виставки, брати участь у підготовці концертів

9.	Ремонтувати речі, прилади	Шукати і виправляти помилки у тексті, малюнках
10.	Лікувати тварин	Виконувати обчислення, розрахунки
11.	Виводити нові сорти рослин	Конструювати машини, проектувати будинки
12.	Розбирати суперечки між людьми, переконувати, роз'яснювати	Розбиратися у кресленнях, схемах
13.	Спостерігати за роботою художньої самодіяльності	Вивчати життя мікробів
14.	Налагоджувати медичні прилади	Надавати людям медичну допомогу
15.	Складати звіти про явища, що спостерігаються	Художньо описувати події
16.	Робити лабораторні аналізи у лікарні	Оглядати хворих, призначати лікування
17.	Фарбувати стіни, розмальовувати вироби	Конструювати будинки, збирати машини
18.	Організовувати культпоходи, екскурсії	Брати участь у концертах, виставах
19.	Виготовляти деталі, будувати будинки	Креслити, копіювати
20.	Боротися з хворобами рослин	Працювати на друкарській машинці

Таблиця 2. Розподіл визначених у запитаннях видів діяльності за групами

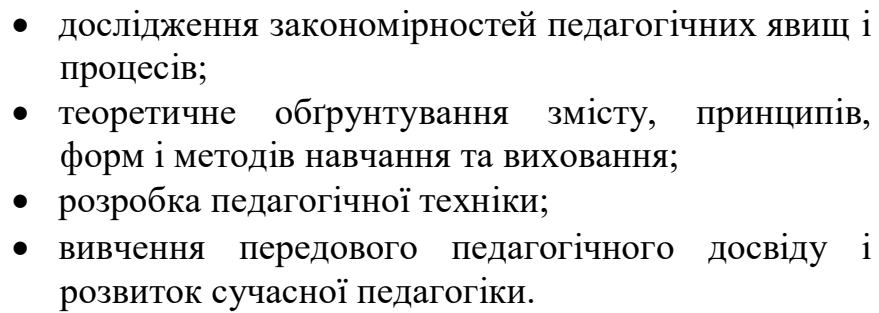
Природа	Техніка	Людина	Знакова система	Художній образ
1б	1б	2а	2б	3а
3б	4а	4б	5а	5б
6а		6б		7а
	7б	8а		8б
	9а		9б	
10а			10б	
11а	11б	12а	12б	13а
13б	14а	14б	15а	15б
16а		16б		17а
	17б	18а		18б
	19а		19б	
20а			20б	

КЛАСИФІКАЦІЯ ЯКОСТЕЙ, НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

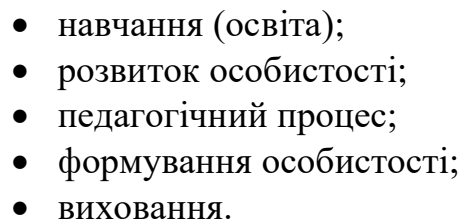
<i>Якості, які компенсуються і розвиваються у відповідному віці</i>	Вдумливість, передбачливість, гнучкість поведінки, чуйність, справедливість, самостійність, доброзичливість, ініціативність, дисциплінованість, критичність, логічність, чуйність, потреба в саморозвитку та ін.
<i>Якості, які не компенсуються, але розвиваються у відповідному віці</i>	Увічливість, вихованість, наполегливість, сумлінність, спостережливість, терпіння й терпимість, кмітливість, смак до самоаналізу, загальна культура, почуття власного достоїнства, гарна пам'ять, педагогічна фантазія, розподіл уваги, педагогічна пильність, оптимізм до досягнень школярів та ін.
<i>Якості, які не компенсуються, і розвиваються погано у відповідному віці</i>	Доброта, екстравертивність, емоційна стабільність і гнучкість, спрямованість на спілкування, любов до дітей, високий інтелект, відкритість людям, педагогічна обдарованість, педагогічна спрямованість, креативність та ін.
<i>Якості, які компенсуються, але розвиваються погано у відповідному віці</i>	Акуратність, почуття гумору, спрямованість на результат, спрямованість на спілкування, енергійність та ін.
<i>Якості, несумісні з педагогічною діяльністю, але піддаються корекції у відповідному віці</i>	Агресивність, заздрісність, дратівливість, слабка предметна або професійна підготовка та ін.
<i>Якості, несумісні з педагогічною діяльністю, що не піддаються корекції у відповідному віці</i>	Протипоказання за станом здоров'я, не сформованість деяких видів діяльності (письма, читання, виконання найпростіших арифметичних операцій й ін.), злостивість, мстивість, підступництво, аморальність, невротичність і дратівливість стосовно дітей, спрямованість на себе та ін.

ПРЕДМЕТ ТА КАТЕГОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

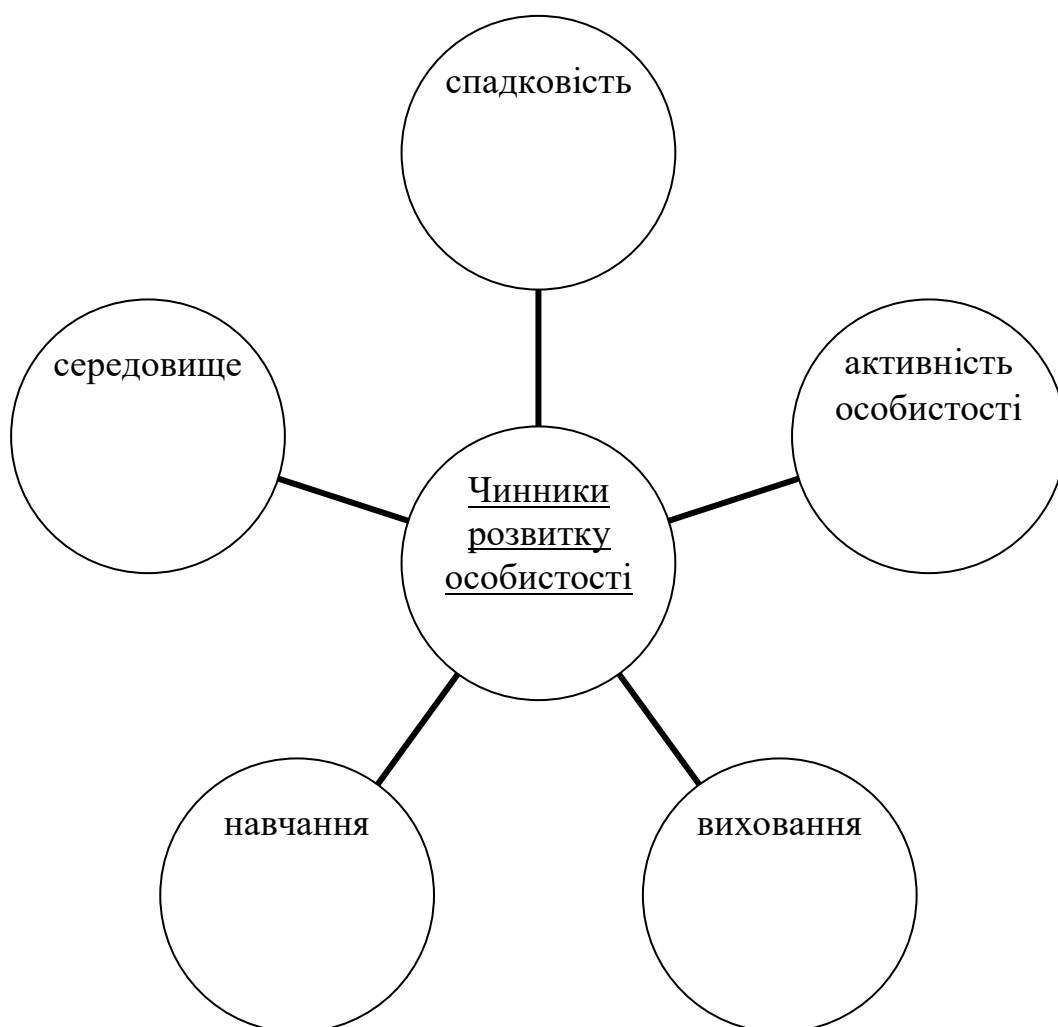
Предмет педагогіки

-
- дослідження закономірностей педагогічних явищ і процесів;
 - теоретичне обґрунтування змісту, принципів, форм і методів навчання та виховання;
 - розробка педагогічної техніки;
 - вивчення передового педагогічного досвіду і розвиток сучасної педагогіки.

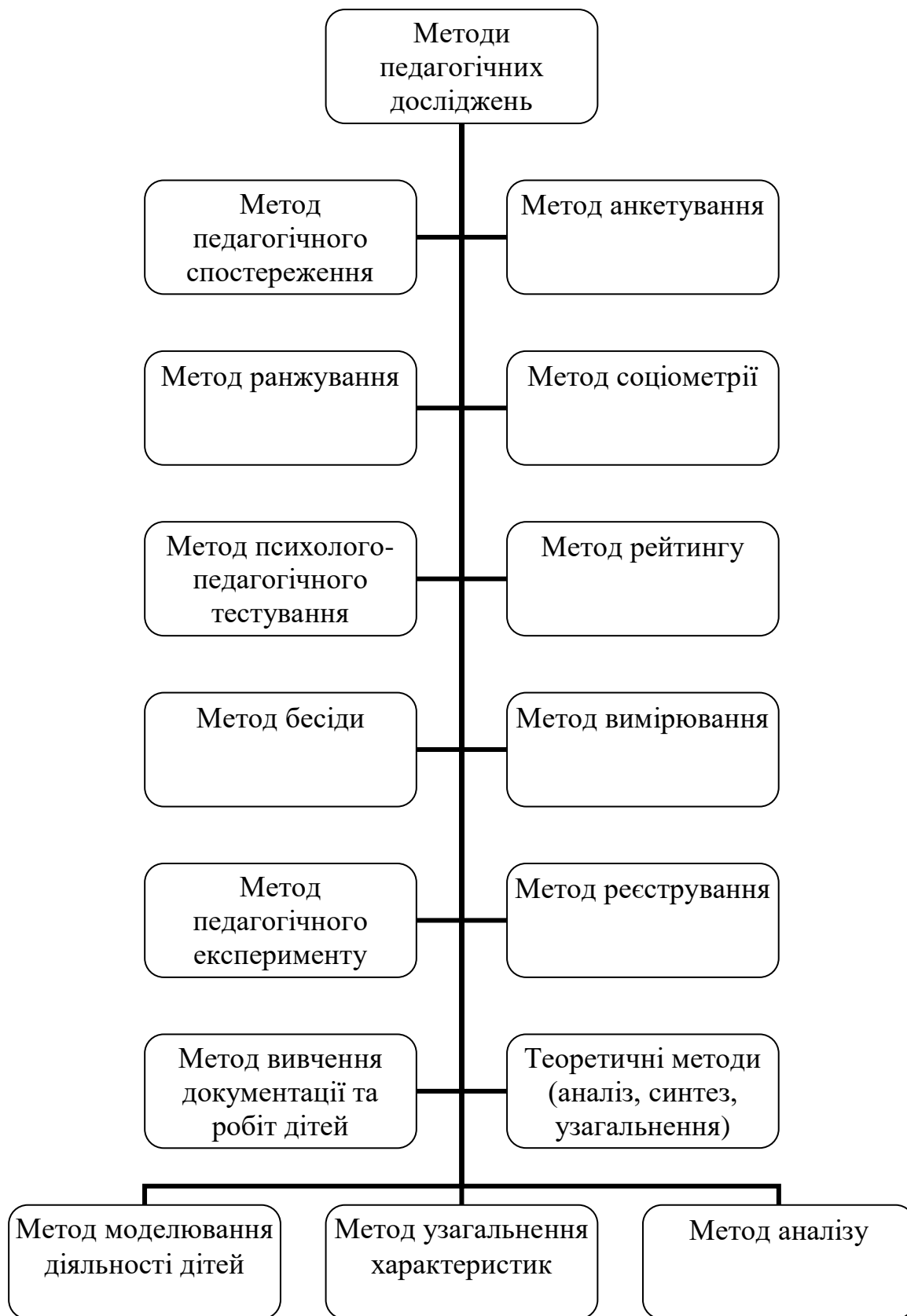
Категорії педагогіки

-
- навчання (освіта);
 - розвиток особистості;
 - педагогічний процес;
 - формування особистості;
 - виховання.

ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

МЕТОДИ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТА НАУКОВА СТАТТЯ

Наукова стаття – одна з форм представлення науково-дослідної роботи студентів, проведеної за певною темою та оформлену за допомогою використання наукового, науково-популярного або навчально-педагогічного стилів викладу матеріалу. При написанні наукової статті може бути використаний як матеріал, зібраний при роботі над рефератом, курсовою або дипломною роботою, так і при глибокому вивченні, творчому осмисленні та систематизації загальнопедагогічних, психологічних, спеціальних знань, їх поповненні у процесі розв'язання визначеної проблеми, набутті вмінь проведення експериментального пошуку.

В цілому наукова стаття має бути результатом активної творчої самостійності та ініціативи студента. Порядок роботи над статтею:

- вибір теми дослідження (за власними інтересами, потребами навчального закладу або темами попередніх досліджень);
- пошук інформаційних джерел (наукові видання, навчальна література, словники, довідники, каталоги, різнопрофільні енциклопедії, періодичні педагогічні видання, збірники наукових статей тощо);
- залежно від характеру науково-дослідної роботи здійснення експериментальної перевірки;
- літературне оформлення отриманих дослідницьких матеріалів.

Доцільно дотримуватися такої структури наукової статті:

- вступ;
- виклад основних положень дослідження;
- експериментальна частина;
- аналіз отриманих результатів;
- висновки.

Обсяг наукової статті – від 2 до 20 сторінок друкованого тексту (залежить від мети представлення матеріалу). Список використаної літератури подається за вимогою.

ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ ТЕЗ

- обсяг 2-4 повних сторінок А4 (210x297мм), формат – MS Word-1998-2003 з розширенням *.doc; орієнтація книжкова, шрифт – Times New Roman, розмір шрифту – 14, інтервал – 1,5; поля – 2 см з усіх боків, вирівнювання за шириною. Відступ першого рядка 1,5 см.
- перший рядок – прізвище та ініціали автора(ів), форматування по лівому краю без абзацу;
- другий рядок – науковий ступінь, вчене звання наукового керівника, форматування по лівому краю без абзацу;

- третій рядок – місто, повна назва місця (навчального закладу), форматування по центру без абзацу, курсивом;
- четвертий рядок – назва тез великими літерами, форматування по центру без абзацу напівжирним шрифтом;
- далі з 1,5 інтервалом форматування по ширині – розміщується основний текст.
- Список використаних джерел.

Тези обов'язково повинні містити результати власного дослідження та не містити логічних, стилістичних та друкарських помилок. За зміст тез, коректність посилань відповідальність несе автор і науковий керівник.

АЛГОРИТМ НАПИСАННЯ ТЕЗ

Крок 1. Визначити тип та вибрати відповідну структуру тез.

Крок 2. Визначити майбутній основний результат або висновок роботи.

Крок 3. Сформулювати попередню назву тез. Слід при цьому враховувати:

- ♣ обраний раніше тип тез;

- ♣ основний результат роботи і її фактичний зміст, який буде описано в тезах;

- ♣ назву конференції, в якій передбачається участь.

Останній пункт потрібний для того, щоб Ваші тези відповідали тематиці конференції. У разі невідповідності Вам відмовлять в участі. Тому використовуйте в назві ключові слова з теми конференції, узявши їх з назв, окремих секцій або тематики. Висвітліть те, що від Вас хочуть почути оргкомітет та інші учасники конференції.

Крок 4. Скласти структуру тез відповідно до обов'язкових розділів тез обраного типу. Продумайте, про що піде мова в кожному розділі. Кожну ідею опишіть кількома реченнями: одному розділу в тексті тез (точніше – кожній ідеї) відповідає один абзац. Якщо у Вас з'явилося декілька ідей, значить, цей розділ складатиметься з декількох абзаців. Таким чином Ви отримали докладний план Ваших тез - основний зміст з кожного абзацу.

Крок 5. Перевірити на достатність розділів і абзаців для повного розкриття теми. Уважно прочитайте написане і перевірте, чи достатньо цих розділів і абзаців для повного розкриття теми. Якщо недостатньо – допишіть.

ПРЕДМЕТ ТА КАТЕГОРІЇ ДИДАКТИКИ

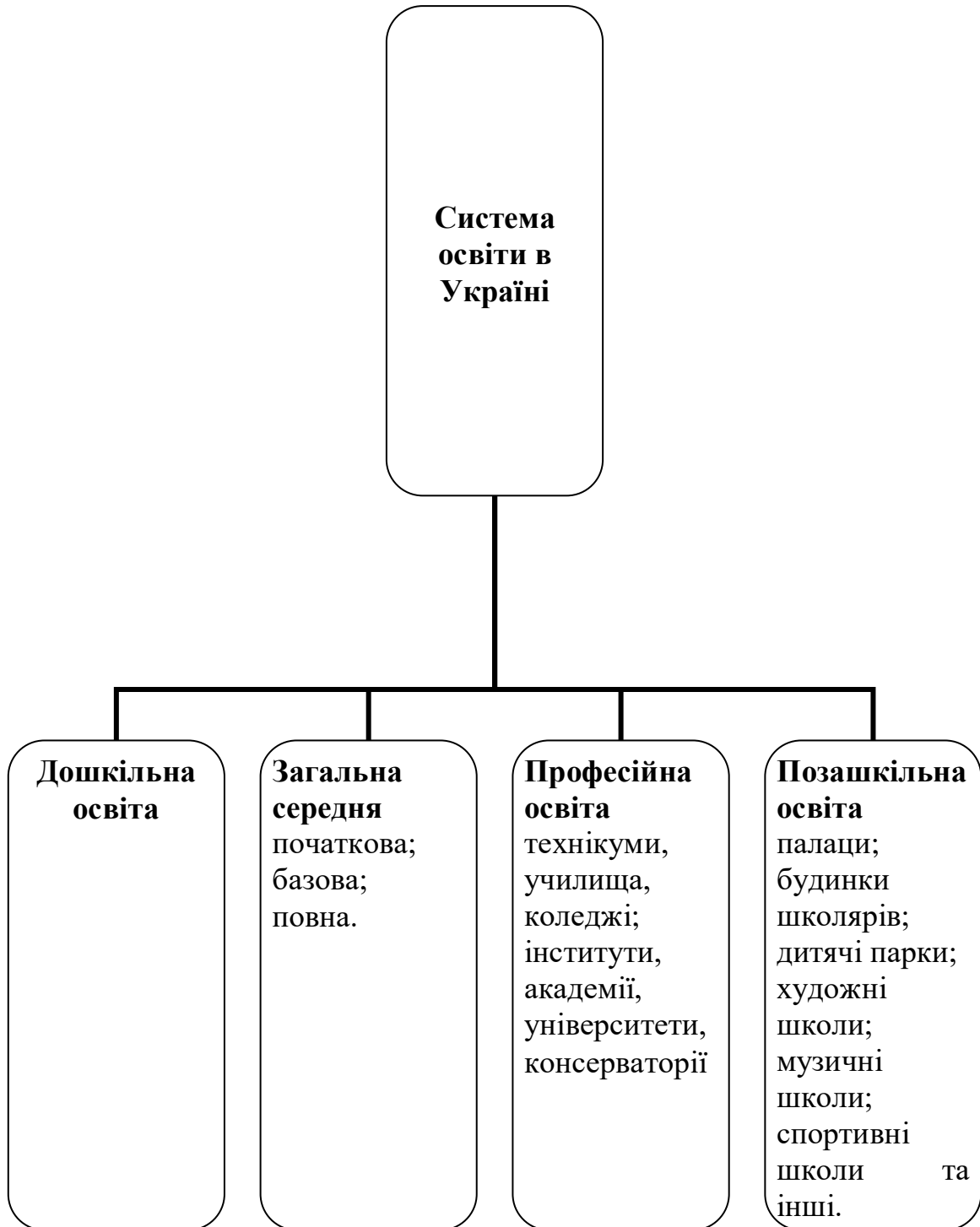
Предмет дидактики

- визначення мети і завдань навчання;
- окреслення змісту освіти відповідно до вимог суспільства;
- виявлення закономірностей процесу навчання;
- вироблення організаційних форм, методів і прийомів навчання;
- забезпечення навчально-матеріальної бази та засобів навчання;
- обґрунтування принципів і правил навчання.

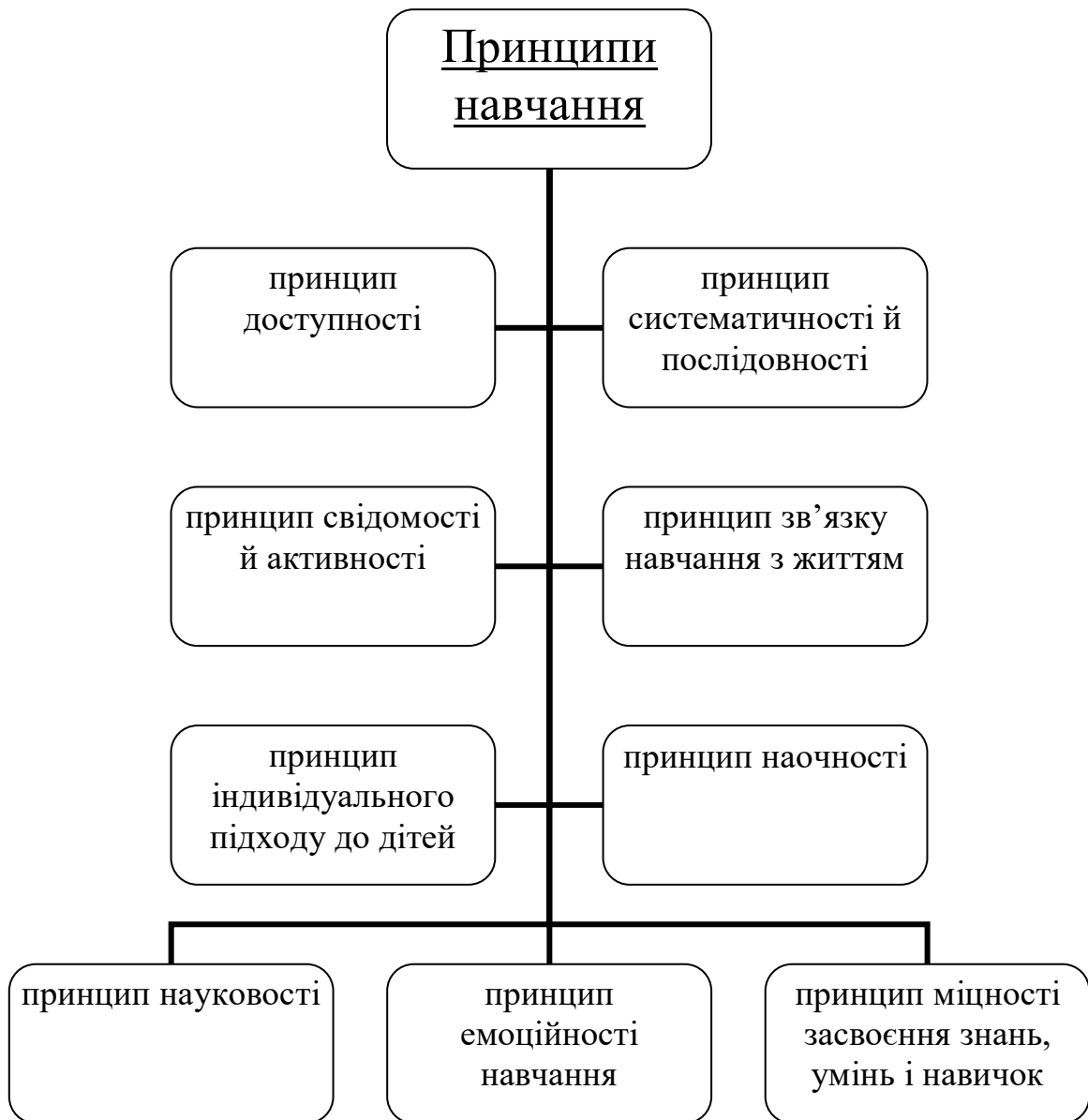
Категорії дидактики

- освіта;
- навчання;
- закономірності;
- форми;
- знання;
- принципи;
- методи;
- уміння;
- навички;
- викладання;
- учіння.

СИСТЕМА ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ

ЗАНЯТТЯ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ. ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА ЗАНЯТЬ

Заняття - одна з основних форм освітньої роботи з дошкільниками, яка дозволяє комплексно вирішувати всі поставлені завдання.

Основні вимоги щодо проведення занять:

- вказати тему заняття;
- вказати тип, вид заняття;
- чітко визначити навчальні, розвивальні та виховні завдання згідно програми та віку;
- початок заняття цікавий, інтригуючий;
- обов'язкова ігрова форма проведення;
- чітка мотивація всіх видів діяльності дітей.

Правила проведення занять:

- оптимальний темп заняття та раціональне використання часу;
- чіткість та доступність пояснень;
- врахування почуттів дітей, наявність зацікавлюючих моментів та заохочень;
- мінімальна кількість вказівок та повчань;
- лагідний тон;
- різноманітність форм роботи та зміни видів діяльності дітей.

У традиційній моделі пропонується така структура заняття:

1. *Вступна частина* (організаційний момент із метою сприяння виникнення інтересу до змісту заняття); постановка мети.
2. *Основна частина* (пояснення шляхів її досягнення; організація активної пізнавальної та практичної діяльності дітей).
3. *Підсумкова частина* (аналіз діяльності дітей, участі у занятті).

**ЗРАЗОК КОНСПЕКТУ ТЕМАТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ
З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ «У КОГО МОЖЕ БУТИ СІМ'Я»
ДЛЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОЇ ГРУПИ**

Програмовий зміст:

Грамматика. Вправляти дітей в утворенні слів на позначення назв малят тварин та утворення назв тварин жіночого роду від іменників чоловічого роду. Удосконалювати навички вживати прийменники з іменниками. Вправляти у правильному вживанні іменників у знахідному відмінку множини.

Розвивати мовлення, мислення, пам'ять, увагу.

Виховувати цікавість до тваринного світу.

Формувати уявлення дітей про різноманітність тваринного світу, залежність малюків від батьків

Обладнання і матеріали: презентація, малюнки з зображенням тварин та їх дитинчат, таблички з написами: він, вона, вони; коректурні таблиці, фішки, м'яч, мікрофон.

Хід заняття:

I. Вступна частина.

1. Комунікативна діяльність. Мотивація заняття.

Пальчикова гра «Сім'я»

*Оцей пальчик мій дідусь,
А ось цей бабуся,
Оцей пальчик мій татусь,
А ось цей мамуся,
А ось цей маленький я –
Це все дружня наша сім'я.*

- Про що ця гра?
- Що таке на вашу думку сім'я?
- У кого вона може бути?
- А хочете дізнатися в кого крім людей буває сім'я?

Дидактична вправа «Назви одним словом»

- Якщо дасте правильно відповідь на запитання дізнаєтесь у кого є сім'я крім людей.
- Кішка, корова, собака, кінь – це....
- Вовк, ведмідь, лисиця, заєць – це...
- Курка, гуска, качка – це ...
- Отже ми поговоримо сьогодні про сім'ї тварин.

II. Основна частина.

2. Пізнавальна діяльність.

2. 1. Дидактична гра «Назви членів сім'ї» Презентація слайди №

Вовк - вовчиця, вовченя.

Лис – лисиця, лисеня.

Заєць – зайчиха, зайченя.

Кіт – кішка, кошеня.

Ведмідь – ведмедиця, ведмежа.

Гусак – гуска, гусеня.

Качур – качка, каченя.

- Для чого діткам мама?

- Що робить папа?

- Що роблять дітки?

Як по іншому можна сказати на маму, папу, діток? (вона, він, вони)

2.2. Дидактична вправа «Він, вона, воно, вони.»

На столі розкладені картинки. Дитина бере картинку і співвідносить її з займенником, він, вона, воно.

Він – півень, бик, кіт, вовк, ведмідь.

Вона – кішка, корова, курка, гуска.

Воно – кошеня, цуценя, поросля.

Вони – цуценята, кошенята, поросята, телята.

2.3. Фізкультхвилинка з м'ячем «Кого ми бачили»

Ми були у лісі і там бачили багато (вовків, ведмедів, лисиць, білок)

Ми були у зоопарку і бачили багато ... (жирафів, левів, моржів...)

Ми були в бабусі в селі і бачили багато ... (корів, курей, свиней...)

Ми були на річці і бачили багато

3. Оцінно-контрольна діяльність.

- Кожна сім'я має свій будинок. І тварини також будують собі будинки.

Підкажіть мені хто де живе давши відповідь на запитання.

3.4. Робота з коректурними таблицями.

- Хто будує свої будинки на дереві? (пташка, білка)

- Хто любить плавати на воді? (качка, гуска, лебідь)

- Хто любить жити під землею? (миша, хом'як, кріт, черв'як)

- Хто живе у воді? (крокодил, риби, рак)

- Хто живе в клітці? (кролики, папуга)

- Хто живе в курнику? (курка, гуска, качка)

Пригадайте де в казках жили тварини?

3.5. Дидактична вправа «Хто і де заховався в теремку»

Дітям показується зображення теремка. Вони дивляться 1хв. Потім дають відповідь на запитання.

- Хто був позаду теремка?

- Хто був попереду?

- Біля теремка?

- В теремку.

III. Підсумкова частина

4. Підсумок

Гра «Так – ні»

- Всі тваринки мають сім'ю.

- Папи та мами не захищають своїх діток від ворогів?

- Свійські тварини самі будують собі будинки.

- Люди годують диких тварин.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Організація навчально-виховного процесу у закладі дошкільної освіти здійснюється відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» і спрямована на реалізацію основних завдань закладу дошкільної освіти.

Зміст навчально-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі визначається Базовим компонентом дошкільної освіти і реалізується відповідно до програм розвитку, навчання, виховання дітей «Дитина», «Малюнок», «Українське дошкілля», «Дитина в дошкільні роки», «Зернятко», що рекомендовані Міністерством освіти і науки України. Допускається одночасне використання варіативних програм, визначених Переліком програм, підручників та навчальних посібників, рекомендованих МОН для використання у загальноосвітніх навчальних закладах. Заклад дошкільної освіти та його окремі групи обирають для роботи одну із зазначених програм. Рішення про вибір програми обговорюється та схвалюється педагогічною радою закладу.

У навчально-виховному процесі закладу дошкільної освіти використовуються такі основні форми організації дітей: *спеціально організована навчальна діяльність (заняття), ігри, самостійна діяльність дітей (художня, рухова, мовленнєва, ігрова, трудова, дослідницька та ін.), індивідуальна робота, спостереження, екскурсії, походи, свята та розваги, гуртки тощо*. Вони можуть бути організовані фронтально, підгрупами, індивідуально залежно від віку дітей, педагогічної мети, матеріально-технічного забезпечення закладу, професійної майстерності педагога.

Основною формою організованої навчальної діяльності дітей дошкільного віку залишаються заняття з різних розділів програми (тематичні, комплексні, комбіновані, інтегровані, домінуючі та ін.).

Тривалість спеціально організованої навчальної діяльності (заняття) для дітей раннього віку - до 10-15 хвилин, молодшого дошкільного віку - від 15 до 25 хвилин (5-6 групових занять на тиждень), старшого дошкільного віку - від 25 до 35 хвилин (7-8 групових занять на тиждень).

Організована навчальна діяльність дітей у формі занять планується переважно у першу половину дня. В окремих випадках допускається проведення деяких занять у другій половині дня. Це може стосуватися занять з фізичної культури (зокрема, з плавання), образотворчої діяльності в групах дітей старшого дошкільного віку. Елементи навчальної діяльності включаються також до інших форм роботи з дітьми в повсякденні (ігри, самостійна діяльність, індивідуальна робота, спостереження, чергування тощо).

З огляду на те, що провідною у дошкільному віці є ігрова діяльність, гра широко використовується у навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу як самостійна форма роботи з дітьми та як ефективний засіб і метод розвитку, виховання і навчання в інших організаційних формах. Пріоритет надається творчим іграм (сюжетно-рольові, будівельно-

конструктивні, ігри-драматизації та інсценівки, ігри з елементами праці та художньо-творчої діяльності) та іграм з правилами (дидактичні, інтелектуальні, рухливі, хороводні тощо). Упродовж усього дня організовуються різні види ігор з урахуванням віку дітей, їхніх ігрових інтересів, місця гри в режимі дня, місця проведення, змісту попередніх і наступних форм роботи, сезонних умов, ступеня фізичного та інтелектуального навантаження на дітей.

Переорієнтація навчально-виховного процесу в сучасному закладі дошкільної освіти на розвиток дитячої особистості надає особливої ваги таким формам організації життєдіяльності дошкільника як його самостійна діяльність та індивідуальна робота з ним. Самостійна діяльність дітей організується в усіх вікових групах щодня в першій та другій половині дня. Протягом дня поєднуються різні за змістовою направленістю її види (художня, рухова, мовленнєва, ігрова, трудова, дослідницька та ін.) та поступово залучаються до участі в них всі діти даної групи. Зміст та рівень самостійної діяльності дітей залежать від їхнього досвіду, запасу знань, умінь і навичок, рівня розвитку творчої уяви, самостійності, ініціативи, організаторських здібностей, а також від наявної матеріальної бази та якості педагогічного керівництва. Організоване проведення цієї форми роботи забезпечується як безпосереднім, так і опосередкованим керівництвом з боку вихователя.

Індивідуальна робота з дітьми як самостійна організаційна форма проводиться з дітьми всіх вікових груп у вільні години (під час ранкового прийому, прогулянок тощо) в приміщеннях і на свіжому повітрі. Вона організується з метою активізації пасивних дітей, додаткових занять з окремими дітьми (новенькими, тими, що часто пропускають через хворобу, інші причини та гірше засвоюють програмовий матеріал під час фронтальної роботи).

Гуртки (студії, секції) є додатковою організаційною формою освітнього процесу. Можливе різне профільне спрямування гуртків: естетичного циклу (образотворчої діяльності, художньої праці, гри на музичних інструментах, хореографічні, вокальні, театральні), спортивні (гімнастики, акробатики, ритмічної гімнастики, плавання, настільного тенісу тощо), іноземної мови та ін. Вони організуються з урахуванням інтересів та здібностей самих вихованців, запитів батьків, наявних матеріальних умов та кадрового забезпечення. Інші організаційні форми, що мають місце в освітньому процесі закладу дошкільної освіти, організуються і проводяться відповідно до визначених чинними програмами вимог.

Актуальними у навчально-виховному процесі закладу дошкільної освіти залишаються і такі традиційні напрямки, які сприяють здійсненню системного підходу до формування цілісної дитячої особистості: фізичне, розумове, естетичне, моральне, трудове виховання.

Пріоритетним питанням у вихованні дітей всіх вікових груп та діяльності закладу дошкільної освіти залишається **фізичне виховання**. Його успіх залежить від правильної організації режиму дня, рухового, санітарно-

гігієнічного режимів, всіх форм роботи з дітьми та інших чинників. Відмова від жорсткої регламентації в побудові режиму дня не дає право зловживати часом, відведеним на прогулянки, сон, харчування на користь занять та інших навчальних чи гурткових видів діяльності. Руховий режим впродовж дня, тижня визначається комплексно, відповідно до віку дітей. Орієнтовна тривалість щоденної рухової активності малюків встановлюється в таких межах: ранній вік – до 2-3 годин; молодший дошкільний вік – до 3-4 годин; старший дошкільний вік – до 4-5 годин. Оптимізація рухового режиму забезпечується шляхом проведення різноманітних рухливих, спортивних ігор, вправ, занять з фізичної культури, організації дитячого туризму, самостійної рухової діяльності тощо. Особливого значення надається також оволодінню дітьми системою доступних знань про дотримання здорового способу життя, основ безпеки життєдіяльності.

Естетичне виховання як таке, що сприяє розвитку природних нахилів, творчих здібностей, обдарувань, творчої уяви, фантазії також розглядається в контексті становлення дитячої особистості напередодні шкільного життя. Реалізація його завдань відбувається на основі широкої інтеграції і пронизує весь педагогічний процес в дошкільному закладі, охоплюючи різні форми роботи з дітьми (заняття, самостійна художня діяльність, свята, розваги, гуртки). В цих формах комплексно використовуються твори музичного, театрального, літературного, образотворчого мистецтва в контексті загальнолюдської і національної культури. При цьому організовується цілеспрямоване педагогічне спілкування в середовищі мистецтва з метою введення дитини в певну історичну епоху, ознайомлення з національним колоритом, засобами художньої виразності, притаманним різним видам мистецтва (живопис, скульптура, архітектура, музика, хореографія, театр, література). Завершальним етапом інтегрованого процесу естетичного пізнання стає творча художньо-практична діяльність дошкільників (образотворча, театралізована, музична, літературно-художня).

Першочерговими завданнями **морального розвитку** дошкільників є пробудження гуманних почуттів особистості, формування морально-вольових якостей, ознайомлення із змістом і значенням моральних вимог, норм і правил поведінки, морально-етичними цінностями. Особливе значення надається громадянському вихованню з дошкільних років: прищепленню почуттів любові і поваги до рідних та близьких, інших людей, батьківської домівки, дитячого садка, свого села, міста, інтересу та пошани до державних символів (прапор, герб, гімн), історичної і культурної спадщини українського народу, гордості за його досягнення та бажання долучитися до громадсько-корисних справ і значущих суспільних подій. Для цього використовується комплекс засобів педагогічного впливу (наочність, твори дитячої літератури, морально-етичні завдання, проблемні ситуації морального вибору, бесіди, творчі розповіді, ігри, тренінги та ін.) в різних видах діяльності впродовж усього часу перебування дітей у дошкільному навчальному закладі.

Основним завданням **трудового виховання** дітей дошкільного віку, як складової морального становлення, є формування емоційної готовності до праці, елементарних умінь і навичок в різних видах праці, інтересу до світу праці дорослих людей. Важливим аспектом є індивідуальний та диференційований підходи до дитячої особистості (врахування інтересів, уподобань, здібностей, засвоєних умінь, особистісних симпатій при постановці трудових завдань, об'єднанні дітей в робочі підгрупи тощо) й моральна мотивація дитячої праці. Слід відмовитися від авторитарності, жорсткої регламентації трудової діяльності, частіше організовувати роботу з невеликими групами дітей в атмосфері відвертості, доброзичливості, взаємодопомоги, творчого пошуку.

Одним з важливих питань залишається виховання **екологічної культури** у дошкільників. Його розв'язання здійснюється у таких напрямках: формування реалістичних уявлень про явища природи, елементів екологічного світорозуміння, розвиток позитивного емоційно-ціннісного, дбайливого ставлення до природного довкілля, прищеплення практичних вмінь доцільного природокористування. Ознайомлюючи дітей з природою, враховувати, що кожен регіон України має специфічні природно-географічні особливості. Вихователі повинні розширювати і поглиблювати власні знання і знання дітей про природу, побут, культуру, етнічні традиції своєї місцевості.

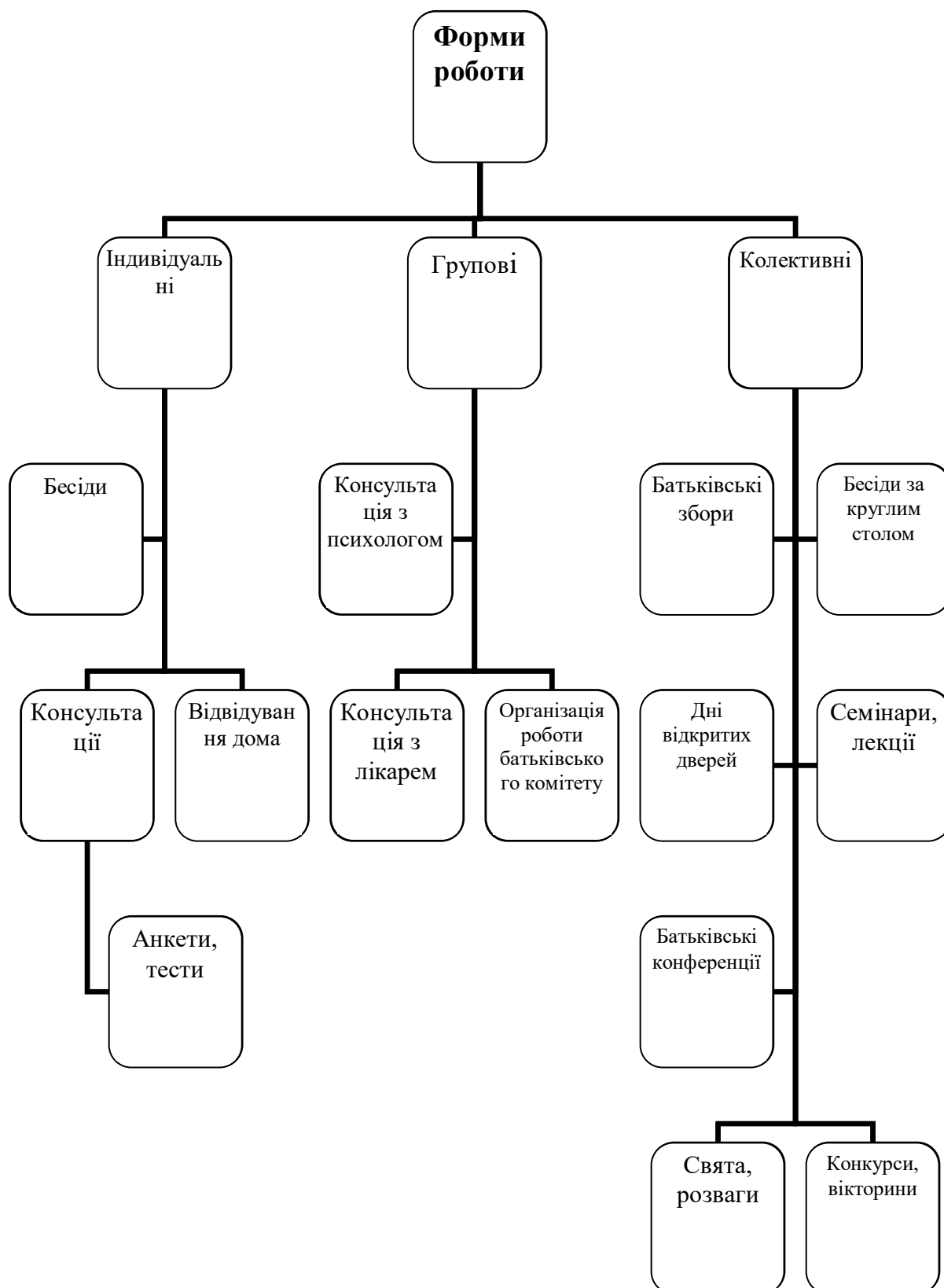
Потребами сьогодення продиктована необхідність тісніше **інтегрувати родинне і суспільне дошкільне виховання**, зберегти пріоритет родинного виховання, активніше залучати родини до участі у навчально-виховному процесі дошкільного закладу, психолого-педагогічної і медичної самоосвіти. З цією метою проводяться батьківські збори, консультації, бесіди та дискусії, "круглі столи", тренінги, вікторини, дні відкритих дверей, перегляди батьками окремих форм роботи з дітьми, гуртки, "школи молодих батьків (бабусь, дідусів)", застосовуються засоби наочної пропаганди (інформаційні бюлетені, батьківські куточки, тематичні стенди, фотовиставки та ін.), залучаються батьки до проведення свят, розваг, походів, екскурсій та ін. При виборі форм роботи дошкільного навчального закладу з родинами вихованців враховуються життєва компетенція, соціальний і освітній рівень батьків, батьківський досвід, матеріальні статки сімей, кількість дітей в сім'ях та їхня стать, віковий склад і повнота родин, домінуюча роль матері чи батька та інші фактори. Батьки виступають не як експерти чи спостерігачі роботи педагогів, а в ролі їхніх рівноправних партнерів і союзників. Стосунки з ними будуються на засадах відвертості, взаєморозуміння, гуманності.

Відповідальність за організацію та забезпечення належного змісту навчально-виховного процесу покладається на керівника і кожного члена трудового колективу закладу дошкільної освіти в межах їхніх посадових обов'язків. Методичні служби всіх рівнів надають дієву допомогу на місцях, використовуючи різноманітні форми методичної роботи з педагогічними кадрами (конференції, семінари, семінари-практикуми, методичні об'єднання,

тренінги, ділові ігри, конкурси, виставки, консультації, школи передового досвіду тощо).

Додаток 13

ФОРМИ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА СІМ'Ї

ПРОЦЕС ВИХОВАННЯ

Процес виховання

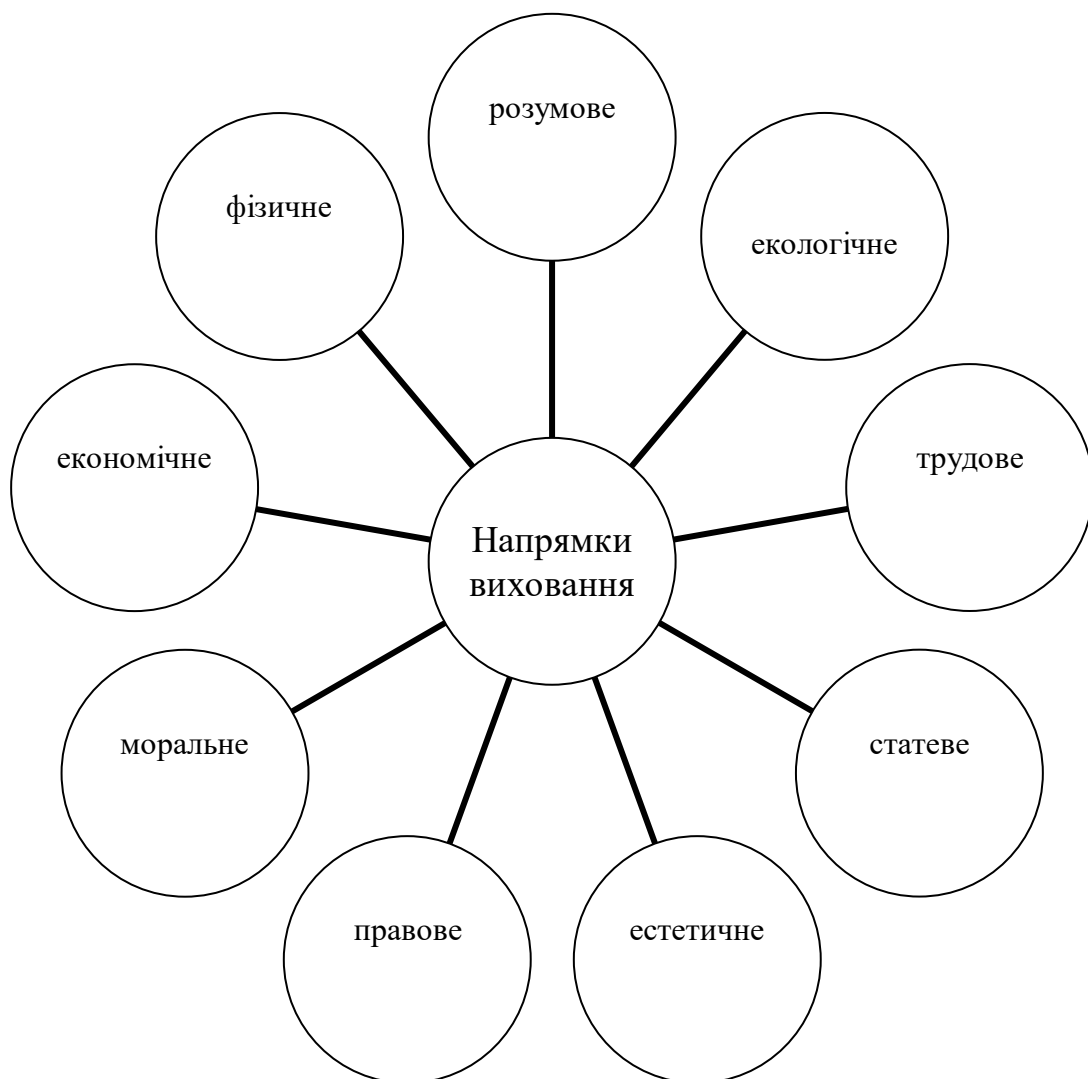
Закономірності:

- виховання органічно пов'язане із суспільними потребами й умовами виховання;
- людина виховується під впливом найрізноманітніших чинників;
- результати виховання залежать від виховного впливу на внутрішній світ дитини, її духовність;
- визначальними у вихованні є діяльність та спілкування;
- ефективність виховного процесу залежить від стосунків в учнівському колективі;
- ефективність виховного процесу зростає, коли учні займаються самовихованням.

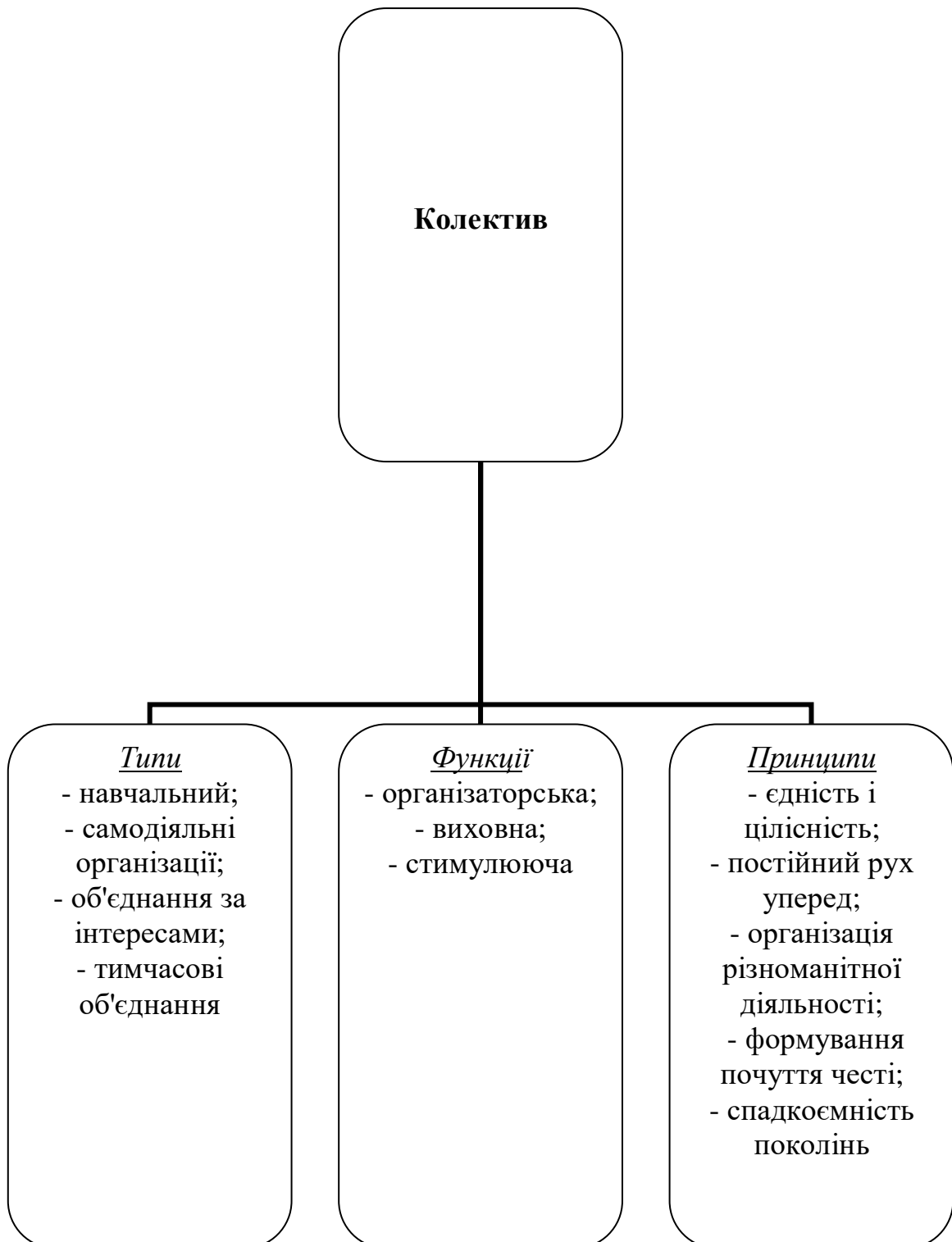
Принципи:

- цілеспрямованість виховання;
- зв'язок виховання з життям;
- єдність свідомості та поведінки у вихованні;
- виховання в праці;
- комплексний підхід у вихованні;
- виховання особистості в колективі;
- поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю учнів;
- поєднання поваги до особистості вихованця з розумною вимогливістю до нього;
- індивідуальний підхід до дітей у вихованні;
- принцип системності, послідовності й наступності

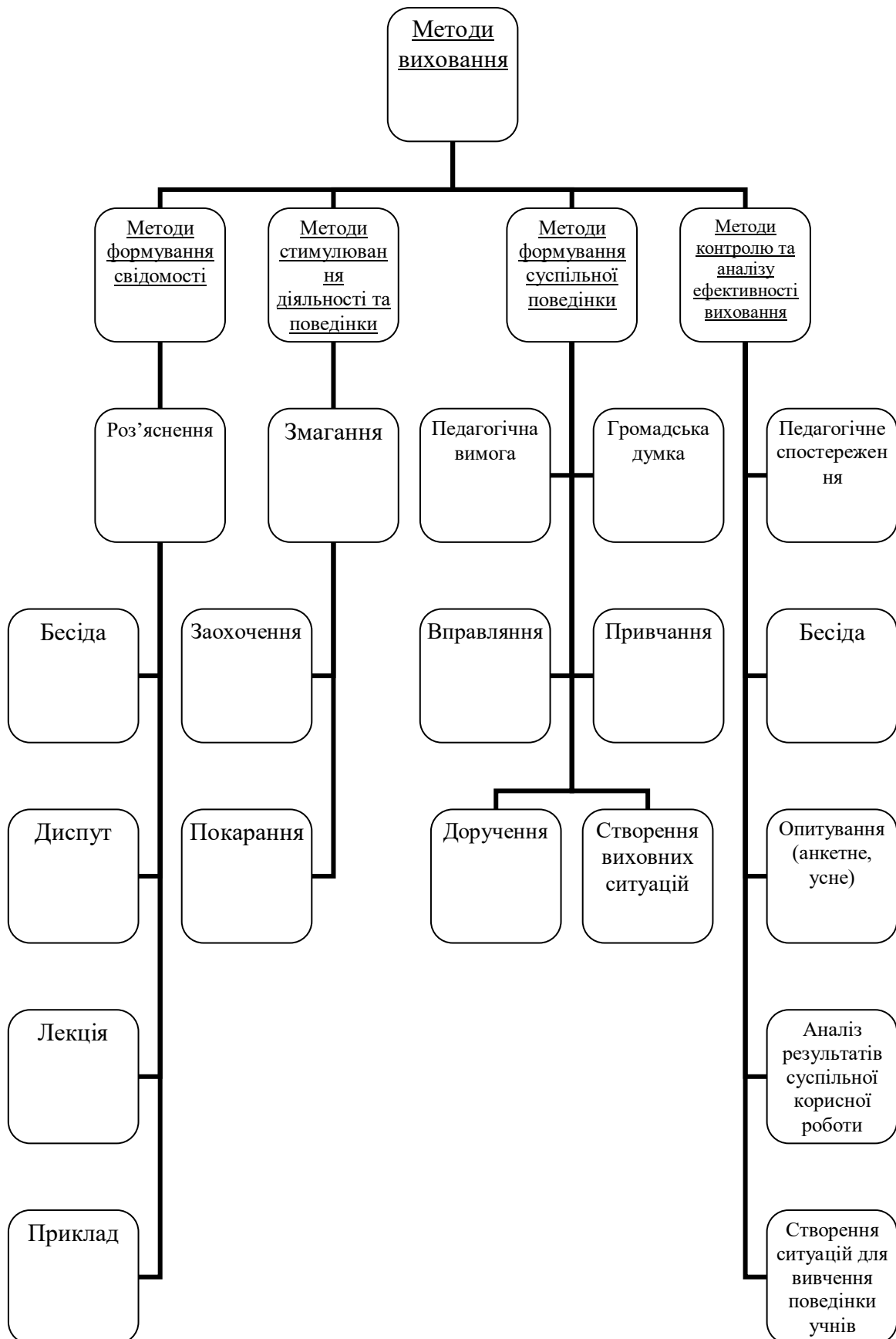
ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВИХОВАННЯ

КОЛЕКТИВ: ФУНКЦІЇ, ТИПИ, ПРИНЦИПИ

МЕТОДИ ВИХОВАННЯ

ПРИЙОМИ САМОВИХОВАННЯ

